

STRATEGIA ROZWOJU GMINY PRZYTYK NA LATA 2016-2023

Przytyk, grudzień 2015 r.

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP. -	3
1.1 Znaczenie Strategii Rozwoju Gminy Przytyk. -	3
1.2. Metodologia pracy. -	4
2. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA STANU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY. -	6
2.1 Ogólna charakterystyka gminy Przytyk. -	6
2.2 Położenie, wielkość i podział administracyjny. -	10
2.3 Demografia. -	12
2.4. Poziom życia mieszkańców. -	16
2.5. Oświata. -	18
2.6. Kultura i infrastruktura kulturalna. -	20
2.7 Służba zdrowia. -	22
2.8 Opieka społeczna. -	23
2.9. Organizacje pozarządowe i społeczne. -	24
2.10 Gospodarowanie odpadami komunalnymi. -	26
2.11 Ciepłownictwo. -	27
2.12. Gospodarka wodno-komunalna. -	27
2.13. Dochody i wydatki budżetu gminy Przytyk. -	28
3. ANALIZA SWOT. -	31
4. WIZJA I MISJA ROZWOJU GMINY PRZYTYK. -	37
4.1. Wizja. -	37
4.2. Misja. -	38
5. PLAN STRATEGICZNY DLA GMINY PRZYTYK NA LATA 2016-2023. -	39
5.1. Obszar strategiczny nr 1. -	44
5.2 Obszar strategiczny nr 2. -	48
5.3. Obszar strategiczny nr 3. -	51
5.4. Obszar strategiczny nr 4. -	56
6. OKRES CZASOWY PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ. -	61
7. FINANSOWANIE STRATEGII. -	63
7.1. Efektowne wdrażanie zaplanowanego Planu Strategii. -	63
8. ZBIEŻNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU. -	65
9. SYSTEM WDRAŻANIA I ZARZĄDZANIA STRATEGIĄ. -	66
10. MONITORING STRATEGII. -	68
11. ZAŁĄCZNIK NR 1. – ANKIETA INFORMACYJNA. -	75
12. ZAŁĄCZNIK NR 2. - ANALIZA ANKIET INFORMACYJNYCH. -	81

1. WSTĘP

1.1. Znaczenie Strategii Rozwoju Gminy Przytyk.

Strategia Rozwoju Gminy Przytyk jest kluczowym elementem planowania rozwoju lokalnego. Jest dokumentem którego nadrzędnym celem jest ukazanie wizji oraz strategicznych kierunków rozwoju gminy, które zaplanowane zostały w okresie lat 2016-2023. Stanowi również postawę zarządzania w której określone zostały efektywne i racjonalne działania zmierzające do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju. Pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działań podejmowanych przez władze gminy Przytyk, identyfikując stan i problemy rozwojowe, wskazując słabe strony oraz szanse rozwojowe. Jest podstawowym dokumentem władz samorządowych wyznaczającym obszary, kierunki i cele zaplanowanych do podjęcia działań, kształtowanych w przestrzeni lokalnej.

Realizacja wyzwań rozwojowych gminy Przytyk wiąże się z podjęciem współpracy pomiędzy różnymi instytucjami, włączając w nią całą wspólnotę lokalną, która jest współautorem niniejszego dokumentu. Dlatego w systemie zarządzania Strategia będzie stanowiła kluczową rolę, jako generalny plan postępowania uwzględniający współpracę pomiędzy różnymi sektorami i reprezentującymi je instytucjami i ich przedstawicielami, którzy w oparciu o niego będą budować wspólne plany strategiczne, jak również powoływać się na niego w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych. Odpowiednio zaplanowany proces przygotowania Strategii umożliwi odpowiednie zaangażowanie w jej efektywną realizację przedstawicieli wszystkich sektorów, którzy aktywnie włączyli się w proces konstruowania dokumentu, zgłaszając swoje opinie, pomysły i uwagi, przyczyniając się do urealniania zaplanowanych do osiągnięcia celów.

Strategia Rozwoju Gminy jest nadrzędna w stosunku do innych dokumentów planistycznych i wykonawczych, stanowi metodę twórczej konfrontacji szans i zagrożeń, mocnych i słabych stron służących rozwojowi społecznemu, gospodarczemu i środowiskowemu. Jej przygotowanie wynika również z uregulowań prawnych, zawartych m.in. w ustawie o samorządzie gminny, ustawie o prowadzeniu polityki rozwoju. Zaliczyć możemy ją do kluczowych dokumentów planistycznych, na podstawie których prowadzona jest polityka rozwojowa kraju.

Dokument jakim jest Strategia został opracowany przez zespół złożony z przedstawicieli Władz Gminy, pracowników Urzędu Gminy, Radnych Gminy Przytyk, liderów społeczności lokalnej (w tym przedstawicieli organizacji pozarządowych, instytucji kultury i oświaty, grup nieformalnych, sołectw), przedsiębiorców i rolników, doradców zewnętrznych. Przedstawia zakres działań, których realizacja przypadnie na

lata 2016-2023. Określenie takiego horyzontu czasowego jest zgodne z zaleceniami planistycznymi, pozwala również na dostosowanie Strategii do wymogów wynikających również z obowiązującej perspektywy unijnej na lata 2014-2020.

Biorąc pod uwagę zakres obowiązywania Strategii i dynamikę zmian rozwojowych, przyjęto jego uniwersalizm, wskazując w jej realizacji najistotniejsze działania rozwojowe gminy i jej mieszkańców. Dlatego dokument ten wyznaczać będzie nam "drogę", którą kierować się będą Władze Gminy wraz z Partnerami w trosce o budowę silnej pozycji swojej "małej ojczyzny".

1.2. Metodologia pracy.

Proces związany z budowaniem Strategii Rozwoju Gminy Przytyk realizowany był przez zespół projektowy, który w oparciu o posiadane dokumenty, przygotowaną diagnozę, spotkania warsztatowe, wyniki konsultacji społecznych, jak również w oparciu o przeprowadzone ankiety opracował niniejszy dokument. Zespół odpowiadał za określenie problemów, potrzeb oraz oczekiwań społeczności lokalnej. Tworzyli go przedstawiciele sektora samorządowego, gospodarczego i społecznego. Pozwoliło to na określenie działań w sposób partycypacyjny - dążąc do podjęcia zadań zmierzających do zrównoważonego rozwoju gminy w oparciu o animowanie działań na wielu płaszczyznach, których wdrożenie może wpłynąć na efektywne osiągnięcie zamierzonych efektów.

Prace związane z przygotowaniem Strategii podzielone zostały na kilka etapów, wśród których możemy wyróżnić:

- organizacja spotkań informacyjnych z mieszkańcami gminy, polegających na przedstawieniu zakresu zaplanowanych prac, informacji na temat Strategii;
- wybór zespołu projektowego, odpowiadającego za realizację prac związanych z przygotowaniem Strategii;
- realizacja prac związanych z przygotowaniem diagnozy aktualnego stanu gminy, weryfikacja kluczowych problemów, wytyczenie wstępnych kierunków planowanych zadań;
- przeprowadzenie ankiet informacyjnych wśród mieszkańców gminy, mających na celu określenie potrzeb lokalnej społeczności;

- weryfikacja zebranych informacji poprzez organizację warsztatów polegających na opracowaniu analizy SWAT, opracowanie wstępnego Planu Strategicznego;
- prace nad ostatecznym wyborem celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków działań;
- przeprowadzenie konsultacji nad opracowanym dokumentem, jego prezentacja na spotkaniach informacyjnych oraz późniejsza aktualizacja i uzupełnienie w oparciu o zgłaszane uwagi;
- zatwierdzenie Strategii Rozwoju Gminy Przytyk na przez Radę Gminy Przytyk.

2. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA STANU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO GMINY.

2.1 Ogólna charakterystyka gminy Przytyk.

Gmina Przytyk jest typowo wiejską gminą należącą do powiatu radomskiego w województwie mazowieckim. Powierzchnia gminy wynosi 134,12 km². Zamieszkuje ją ponad 7,3 tys osób. Położona jest nad rzeką Radomką w odległości ok. 18 km od Radomia. Jej siedzibą jest miejscowość Przytyk.

Przytyk słynie z produkcji papryki, której uprawę ponad 30 lat temu rozpoczął Antoni Kwietniewski, postanawiając przenieść na polski grunt doświadczenie holenderskich i niemieckich producentów, zapoczątkowując bogatą dziś w regionie tradycję produkcji tego warzywa pod osłonami. Dziś cała gmina "pokryta" jest labiryntem tysięcy tuneli foliowych, a Przytyk wraz z sąsiednimi gminami zyskał nazwę "paprykowego zagłębia", albowiem to stąd pochodzi blisko 80% krajowej produkcji tego warzywa.

Uprawa papryki determinuje charakter gospodarczo-rolniczy w gminie i regionie, czyniąc rolnictwo głównym obszarem uzyskiwania dochodu przez mieszkańców. Dlatego od kilku lat podejmowane są wzmożone działania związane z budową marki produktu tradycyjnego „Papryki Przytyckiej”, wzrostem inwestycji mogących wpłynąć na rozwój przetwórstwa i poszerzenie rynków zbytu. Dodatkowo rolę rolnictwa podkreślają organizowane od 1999 roku Ogólnopolskie Targi Papryki, będące jedną z najważniejszych imprez branżowych poświęconych rolnictwu na terenie województwa mazowieckiego.

Historia gminy Przytyk związana jest z rodziną Podlodowskich herbu Janina, którzy w znaczącym stopniu przyczynili się do jej rozwoju. Pierwszą siedzibą tej rodziny była miejscowość Zameczek, zwana wówczas Ostrowem. Wedle podań historycznych miasto Przytyk zostało założone w 1333 roku przez Piotra z Rodziny Podlodowskich. Największy rozkwit miejscowości przypadł na następny wiek, w którym Jan Podlodowski, ówczesny kasztelan Żarnowiecki i dworzanin króla Kazimierza Jagiellończyka uzyskał dla Przytyka przywilej organizowania dwóch dorocznych jarmarków i cotygodniowych targów odbywających się w poniedziałek. Nadany przywilej przez króla Jagiellończyka na Sejmie w Radomiu przerodził się w tradycję organizacji cotygodniowych targów po dzień dzisiejszy.

utracił prawa miejskie z powodu niewielkiej liczby mieszkańców, słabego rozwoju przemysłu i niedostatecznego dochodu, zostając przemianowany na osadę, a gmina Podgajek otrzymała nazwę Przytyk.

Miejscowość uległa znaczącemu zniszczeniu w 1896 r. gdzie pożar zniszczył 169 domów. W czasie II wojny światowej Przytyk stał się centrum poligonu Luftwaffe. W 1941 roku ludność została wysiedlona, wszystkie budynki zostały rozebrane, a materiały z rozbiórki posłużyły do budowy koszar i baraków. Zniszczeniom wojennym oparł się jedynie kościół parafialny, a miejscowość odbudowano po wojnie.

Ziemia przytycka jest typowo rolniczym regionem, gdzie przeważają użytki rolne stanowiące blisko 80 procent powierzchni gminy. Jednak pomimo tej charakterystyki, znajdziemy tutaj wiele atrakcyjnych i zabytkowych miejsc. W centrum Przytyka w latach trzydziestych XX wieku wybudowano murowany kościół w stylu barokowo-renesansowym wg. projektu słynnego warszawskiego architekta – Stefana Szyllera. Kościół pw. Św. Ducha i Św. Krzyża posiada również imponujące prezbiterium z obrazem "Znalezienia Krzyża Świętego" autorstwa Jana Henryka Rożena. Na parafialnym cmentarzu znajdują się cztery kamienne płyty z XVI wieku. Poświęcone zostały one m.in. Katarzynie Białaczowskiej - żonie Wawrzyńca Podlodowskiego oraz Lupie Podlodowskiemu - teściowi poety Jana Kochanowskiego. Przy kościele stoi również kamienny pomnik z amforą na szczycie. Jest to pomnik nagrobny Ignacego Dzianeta (zm. 1827 roku), sędziego pokoju powiatu radomskiego.

Najstarszą budowlą w gminie jest wybudowany w 1420 roku kościół pod Wezwaniem Świętego Wawrzyńca we Wrzosie, rozbudowany z początkiem XX wieku. Znajduje się w nim obraz olejny pn. "Zdjęcie z Krzyża" księdza Władysława Paciaka, pochodzącego z tej parafii jednego z najwybitniejszych malarzy powojennego pokolenia. W miejscowości Oblas znajduje się dwór z XIX wieku, dziś w znacznym stopniu zdewastowany, jak również zabytkowy Spichlerz. Na uwagę zasługują również dwór z połowy XIX wieku projektu Franciszka Marii Lanciego znajdujący się 3 kilometry od Przytyka w Zameczku. Obecnie odrestaurowany stanowi własność prywatną. W sąsiedztwie znajdują się kompleks stawów rybnych oraz zabytkowy park, z dębami szypułkowymi objętymi ochroną.

Na trasie z Przytyka do Potworowa leży Wrzeszczów, o którym wzmiankę znajdujemy w kronice Długosza, który wskazuje w XV wieku istnienie tutejszej parafii. Kościół ten początkowo drewniany został spalony przez Rosja w 1707 roku. Na miejscu dawnej świątyni w latach 1707-1716 r. wzniesiono nowy murowany kościół, który odnawiany wielokrotnie do dziś zachował formę krzyża i barokowy styl. Obecnie na wyposażeniu posiada m.in. XVIII -wieczny obraz, epitafia z XVIII-XIX wieku, odnowioną drogę krzyżową i inne cenne przedmioty.

Historia Przytyka związana jest mocno z osadnictwem żydowskim, które rozwijało się tutaj od XVII wieku. Z początkiem XX wieku Żydzi stanowili ponad 80%

ogółu mieszkańców. Wybudowali tutaj synagogę i Bet Kamidrasz (dom nauki i modlitwy). Jednak na skutek działań wojennych II wojny światowej, Niemcy wysiedlili około 2 700 osób pochodzenia żydowskiego do gett w Szydłowcu i w Przysusze. Do dziś zachowało się tylko kilkanaście macew na starym cmentarzu (Kirkut), stanowiąc ślad po licznie zamieszkałej ten obszar ludności żydowskiej.

Na uwagę zasługują również piękno tutejszego krajobrazu i Dolina Dobrzycy obejmująca swoim zasięgiem fragment doliny niewielkiej rzeki Dobrzycy wraz z przyległymi lasami oraz kompleksem stawów rybnych, z których największe mają nazwy: J. Gopło, Świteż, Macierz. Występuje tutaj wiele gatunków roślin będących pod ochroną. Możemy spotkać również rzadkie gatunki ptaków. Turystyka i rekreacja w gminie związana jest z przebiegającymi trasami rowerowymi, trasami Nordic Walking. Atrakcyjność jej wzrosła wraz z oddaniem do użytku w 2001 roku zbiornikiem wodnym w Domaniowie zwanym "domaniowskim morzem". Zalew w Domaniowie, drugi co do wielkości w woj. mazowieckim po Zalewie Zegrzyńskim, liczy na poziomie maksymalnego spiętrzenia ok 500 ha, usytuowany został w dolinie rzeki Radomki. W okresie letnim przyciąga liczne grono turystów odpoczywających nad wodą. Odbывают się tutaj imprezy plenerowe: Festyn rodzinny "Powitanie Lata", Rowerowy Złot Gwiazdzisty, Międzynarodowe Zawody Wędkarskie czy Międzynarodowe Zawody GO Wake w wakeboardingu. Zalew stanowi idealne miejsce do wypoczynku, rekreacji i uprawiania sportów wodnych. W 2015 r. gmina Przytyk wzbogaciła się o kolejną atrakcję - oddany do użytku malowniczo położony zbiornik retencyjny w Jagodnym.

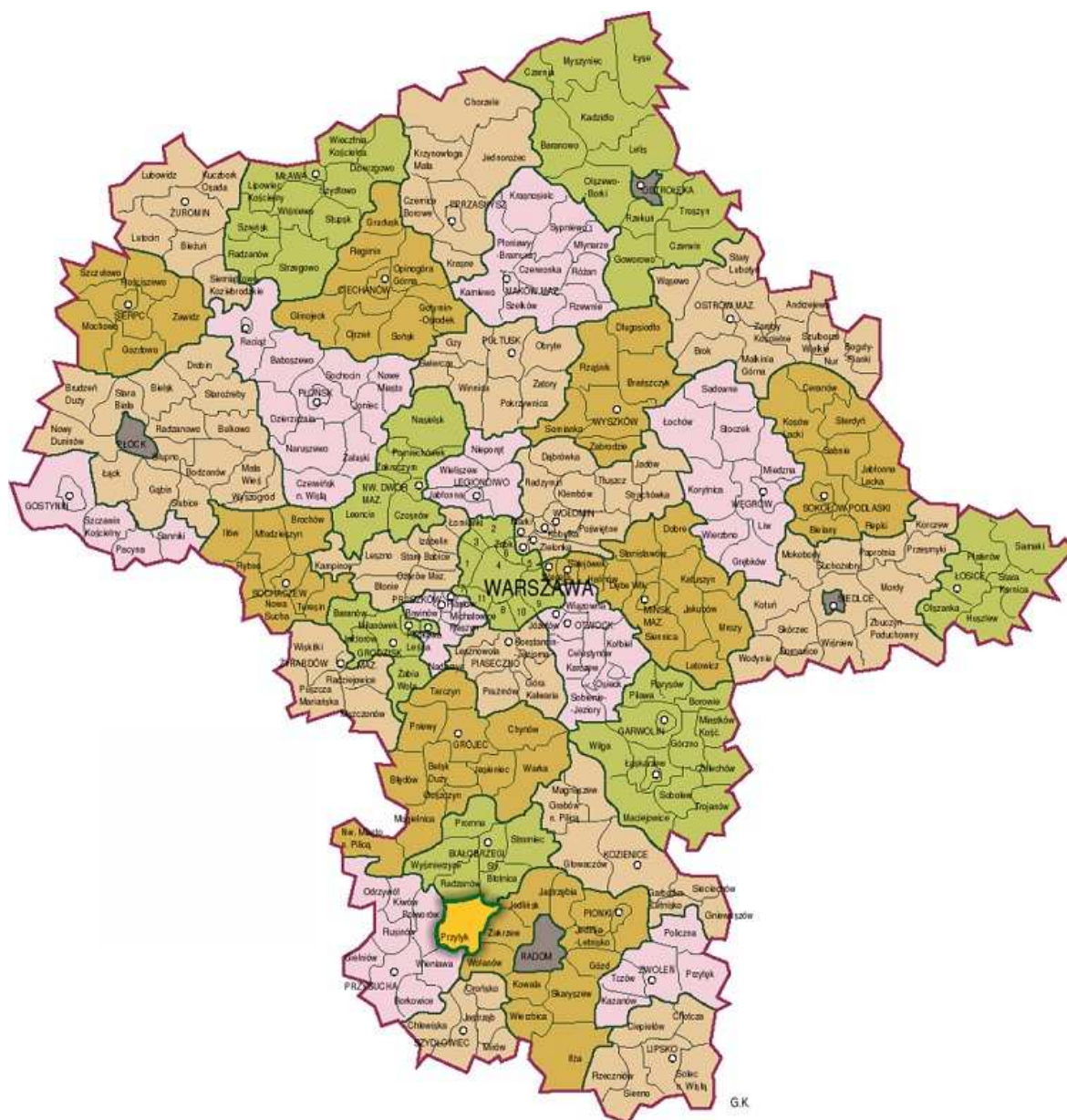
Obecnie miejscowość Przytyk pełni funkcję centrum administracyjno-gospodarczej gminy. Znajdują się tu instytucje publiczne, oświatowe - Urząd Gminy, Publiczne Gimnazjum i Publiczna Szkoła Podstawowa, Publiczne Przedszkole, Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Biblioteka Publiczna, Posterunek Policji, punkt Mazowieckiego Oddziału Doradztwa Rolniczego. Gmina staje się miejscem gdzie coraz bardziej rozwija się poziom aktywizacji społecznej, gdzie mieszkańcy inicjują powstanie nowych organizacji pozarządowych, animując przy współpracy z innymi jednostkami oraz samorządem życie kulturalne i społeczne swoich miejscowości. Powracają dawne tradycje pokazujące piękno dziedzictwa kulturowego gminy, szczególnie kultywowane wśród licznych przedstawicieli muzyki kajockiej grających mazurki, oberki i polki które prezentują wielokrotnie wyróżniane i nagradzane kapele ludowe i zespoły śpiewacze. Mieszkańcy mogą uczestniczyć w coraz większej ilości wydarzeń kierowanych do nich, wśród których do najważniejszych zaliczymy Ogólnopolskie Targi Papryki, festyn rodzinny "Powitanie Lata" w Domaniowie, Rowerowy Złot Gwiazdzisty, Kochanowski: Przystanek Wesele, Turniej Regionalny czy Andrzejki Folkowe.

2.2 Położenie, wielkość i podział administracyjny.

Gmina Przytyk położona jest w południowej części Niziny Mazowieckiej, na Równinie Radomskiej nad rzeką Radomką - lewym dopływem Wisły. Administracyjnie znajduje się w tworzonym przez 13 gmin powiecie radomskim w województwie mazowieckim. Siedzibą gminy jest miejscowość Przytyk, stanowiąca centrum administracyjno-gospodarcze, w którym zlokalizowane zostały najważniejsze instytucje samorządowe, placówki kulturalno-oświatowe oraz największa ilość podmiotów świadczących usługi w ramach sektora prywatnego.

Rys. nr 2. Mapa. Gmina Przytyk na tle województwa mazowieckiego.

Źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Wojew%C3%B3dztwo_mazowieckie#/media/File:Mazowieckie-administracja.png

Przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 740 relacji Radom-Potworów, oraz droga wojewódzka nr 732 relacji Przytyk-Gózd. Wśród innych ważniejszych ciągów komunikacyjnych wyróżnimy drogi powiatowe Jedlińsk-Przytyk-Wieniawa-Wawrzyszów oraz Przytyk-Korzuchów. Gmina Przytyk sąsiaduje od strony wschodniej z gminami Jedlińsk, Wolanów, Zakrzew (należącymi do powiatu radomskiego), od strony północnej z Radzanowem i Starą Błotnicą (należącymi do powiatu białobrzeskiego), z zachodu z Potworowem, a z zachodnio-południowej z gminą Wieniawa (należącą do powiatu przysuskiego).

Rys. nr . Mapa powiatu radomskiego

Źródło: <http://gminy.pl/>

Gmina Przytyk zajmuje obszar 13 437 hektarów. Tworzy ją 26 sołectw, w skład których wchodzi 38 miejscowości wiejskich: Dęba, Domaniów, Duży Las, Gaczkowice, Glinice, Goszczewice, Jabłonna, Jadwinów, Jagodno, Kaszewska Wola, Krzyszkowice, Maksymilianów, Młódnice, Oblas, Oblas-Leśniczówka, Ostrołęka, Podgajek, Posada, Potkana, Przytyk, Sewerynów, Słowików, Stary Młyn, Stefanów, Suków, Witoldów,

Wola Wrzeszczowska, Wólka Domaniowska, Wrzeszczów, Wrzos, Wygnanów, Zameczek, Zameczek Kolonia, Żerdź, Zmijków.

Największym dużym ośrodkiem miejskim zlokalizowanym w pobliżu gminy Przytyk jest oddalony o 18 km Radom. Usytuowanie w pobliżu znaczącej aglomeracji miejskiej daje mieszkańcom możliwość korzystania z potencjału tamtejszego rynku pracy, zbytu, ośrodków oświatowo-naukowych. To tutaj miejscowa młodzież ma możliwość kontynuowania edukacji w szkołach ponadgimnazjalnych oraz na uczelniach wyższych. Mieszkańcy mogą korzystać z oferty kulturalnej oraz z szerszej opieki zdrowotnej. Wpływ położenia w niedalekiej odległości od Radomia daje również korzyści w przypadku rozwoju prowadzonych działalności gospodarczych i rolniczych w gminie, które mają możliwość poszerzania rynku zbytu i poszukiwania nowych odbiorców na swoje usługi. Położenie wpływa również na możliwość rozwoju działalności okołoturystycznych przy założeniu wykorzystania potencjału rekreacyjno-krajoznawczego wynikającego m.in. z posiadania dwóch zbiorników wodnych (w Domaniowie i w Jagodnym). Bliskość rozwijających się ośrodków miejskich, może wpływać również negatywnie na tempo rozwoju gminy w odniesieniu do zjawiska migracji mieszkańców, którzy poszukując pracy, lepszych warunków życia decydują się na zmianę swojego miejsca zamieszkania, wybierając duże ośrodki miejskie. Warto również zaznaczyć, iż odległość do najbliższych znaczących dla gminy Przytyk ośrodków wynoszą: Warszawa - 98 km, Kielce - 81 km.

2.3. Demografia.

Wielkość i struktura ludności jest znaczącym czynnikiem związanym z procesem rozwoju każdej jednostki samorządowej. To od ilości mieszkańców, stopnia ich zamożności zależy budżet gminy, stopień edukacji i prorozwojowa polityka gminy. Według danych na koniec 2014 roku (31.12.2014 r.) gminę zamieszkiwało 7345 osób, a średnia gęstość zaludnienia wynosiła 52 osoby na km². Gminę tworzy 26 sołectw, w których znajduje się 38 miejscowości wiejskich, gdzie przeważają obszary sołeckie zamieszkiwane przez niewielkie skupiska osób, w przedziale od 200 do 499 osób.

W gminie Przytyk następuje powolna tendencja wzrostu ilości mieszkańców. W 2010 r. zameldowanych na terenie gminy było 7229 osób, w roku ubiegłym 7345. W przeciągu 5 lat przybyło 116 osób. Liczba ta stanowi wypadkową wielu czynników, na które składa się napływ mieszkańców z innych terenów, ośrodków miejskich, którzy pragną zamieszkać na obszarze wiejskim cechującym się atrakcyjnym krajobrazem, wzrostem ilości urodzin dzieci oraz migracją zarobkową mieszkańców gminy Przytyk do innych miast i krajów, którzy z uwagi na duży wskaźnik bezrobocia i chęć podjęcia pracy zgodnej z własnym wykształceniem opuszczają swoje miejsce zamieszkania.

Tabela. Liczba mieszkańców w ostatnich 5 latach.

Rok	Liczba mieszkańców
2014	7345
2013	7313
2012	7325
2011	7340
2010	7229

Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Największą miejscowością jest Przytyk - centrum administracyjne gminy, który w układzie administracyjnym tworzy z Podgajkiem, wspólną jednostkę osadniczą, skupiając ponad jedną piątą ludności całej gminy oraz lokalizację podstawowych usług i obiektów użyteczności publicznej. Pozostałe miejscowości zlokalizowane są wzdłuż ważniejszych ciągów drogowych, z których większość liczy od 200 do 500 mieszkańców. Większe jednostki osadnicze to: Domaniów, Kaszewska Wola, Krzyszkowice, Suków, Sukowska Wola, Wrzeszczów, Wola Wrzeszczowska.

Poniżej przedstawiona została tabela, która pokazuje wielkość oraz liczbę mieszkańców poszczególnych miejscowości wchodzących w skład gminy Przytyk.

Tabela. Liczba ludności gminy Przytyk zamieszkałej w poszczególnych miejscowościach.

Lp.	Nazwa miejscowości	Liczba mieszkańców ogółem
1.	Dęba	244
2.	Domaniów	406
3.	Duży Las	2
4.	Gaczkowice	71
5.	Glinice	224
6.	Goszczewice	148
7.	Jabłonna	228
8.	Jadwinów	12
9.	Jagodno	27
10.	Kaszewska Wola	306
11.	Krzyszkowice	245
12.	Maksymilianów	50
13.	Młódnice	148
14.	Mścichów	68
15.	Oblas	327

16.	Oblas – Leśniczówka	5
17.	Ostrołęka	214
18.	Podgajek	456
19.	Posada	65
20.	Potkanna	238
21.	Przytyk	1008
22.	Sewerynów	60
23.	Słowików	122
24.	Stary Młyn	24
25.	Stefanów	188
26.	Studzienice	325
27.	Sukowska Wola	189
28.	Suków	292
29.	Witoldów	34
30.	Wola Wrzeszczowska	220
31.	Wólka Domanowska	31
32.	Wrzeszczów	343
33.	Wrzos	239
34.	Wygnanów	215
35.	Zameczek	55
36.	Zameczek Kolonia	233
37.	Żerdź	254
38.	Żmijków	29
Razem		7345

Opracowanie. Urząd Gminy w Przytyku.

Tabela. Podział sołectw w odniesieniu do ilości mieszkańców.

Gmina Przytyk			Subregion
Liczba osób	Liczba sołectw	%	udział w %
do 99	2	7,5	18,9
100-199	7	27	31,7
200-499	15	58	38,5
500-999	2	7,5	8,9
1000-1999	-	-	1,8
2000-5000	-	-	0,2
Razem	26	100%	100%

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Przytyku, danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela. Prezentacja udziału procentowego ilość kobiet w stosunku do mężczyzn w gminie Przytyk Stopień feminizacji.

Rok	Ilość mieszkańców	Procent udziału kobiet w stosunku do mężczyzn (5)
2014	7345	49,57
2013	7313	49,64
2012	7325	49,52
2011	7240	49,52
2010	7229	49,34

Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Charakterystyka gminy Przytyk wskazuje na powolny wzrost liczby mieszkańców, jednak nie jest to proces stabilny, albowiem w poprzednich latach występowały wahania tego trendu. Związane jest to z migracją zarobkową osób młodszych i zwłaszcza wykształconych do dużych ośrodków miejskich jak i poza granicę kraju. Wiąże się to z możliwością uzyskania większych szans na znalezienie dobrego zatrudnienia, lepszą jakość życia i dostępu do oferty kulturalno-rozrywkowej. Migracja mieszkańców gminy Przytyk wpływa również na powolną tendencję starzenia się społeczeństwa, typowe dla obszaru całego kraju. W 2014 r. osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 15,3% ogółu mieszkańców do 15,0% w 2010 r. Maleje natomiast liczba osób w wieku przedprodukcyjnym z 25% (2010 r.) do 22,4% (2014 r.). Natomiast w grupie produkcyjnym zauważamy niewielki wzrost z 60,6% (2010 r.) do 62,2% (2014 r.). Proces starzenia się mieszkańców gminy wzrasta powoli, jednak jest niższy w porównaniu dla obszaru całego kraju, gdzie średnia dla grupy poprodukcyjnej w 2013 roku wynosiła 18,34%.

Tabela. Podział osób na grupy wiekowe w podziale na lata.

Rok	Osoby w wieku przedprodukcyjnym (%)	Osoby w wieku produkcyjnym (%)	Osoby w wieku poprodukcyjnym (%)
2014	22,4	62,2	15,3
2013	22,8	62,2	15,0
2012	23,4	61,5	15,1
2011	23,8	61,2	15,0
2010	25,0	60,6	15,0

Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego i Ministerstwa Finansów.

2.4. Poziom życia mieszkańców.

Poziom życia mieszkańców, a więc wysokość osiąganego dochodu i stopa bezrobocia związane są z oceną poziomu zaspokojenia podstawowych potrzeb materialnych, zadowolenia z jakości życia. W gminie Przytyk podstawowe znaczenie w lokalnej gospodarce odkrywają gospodarstwa rolnicze oraz mikroprzedsiębiorstwa. Jednak od wielu lat sytuacja na lokalnym rynku pracy jest bardzo trudna, mimo że z roku na rok obserwujemy systematyczny wzrost liczby osób pracujących.

Poddając analizie stopień wzrostu podatkowego dochodu w gminie Przytyk widzimy znaczną poprawę. Wysokość dochodu od 2010 roku wzrosła z 475,50 zł do 603,64 zł (2014 r.), a porównując dwa ostatnie lata z 427,13 zł (2013 r.) do 603,64 zł (2014 r.), co pokazuje nam wysoki trend wzrostowy. Jednak wysokość osiąganego dochodu jest o wiele niższa niż średnia dla całego kraju wynosząca w 2014 r. - 1358,98 zł, co ukazuje nam duże rozwarstwienie i przepaść pomiędzy innymi obszarami kraju, a gminą Przytyk.

Tabela. Wysokość dochodu podatkowego w gminie Przytyk przypadającego na 1 mieszkańca.

Rok	Dochód podatkowy na 1 mieszkańca w gminie Przytyk (w zł)	Średni dochód podatkowy na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w kraju. (w zł)
2014	603,64	1358,98
2013	427,13	1276,32
2012	436,35	1195,67
2011	472,28	1180,20
2010	475,50	1210,61

Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Podstawowym problemem gminy Przytyk jest słabo rozwinięty rynek pracy i wysoki poziom bezrobocia, które stanowią jedno z najważniejszych wyzwań dla obszaru objętego diagnozą. Wynikają one z braku podaży pracy w stosunku do popytu na nią, uwarunkowane są zmianami zachodzącymi na rynku pracy, niedostatecznym stopniem wykształcenia mieszkańców gminy - co powoduje trudności w podjęciu pracy zawodowej. Przy realizacji analizy obszaru wiejskiego, opartego na danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy, należy pamiętać o występującym bezrobociu

ukrytym dotyczącym w głównej mierze rodzin w małych i średnich gospodarstwach rolnych pracujących na własny rachunek.

W przypadku analizy stopy bezrobocia w gminie Przytyk możemy stwierdzić, że na przestrzeni ostatnich 4 lat nie uległa ona znaczącej zmianie. W ostatnim roku możemy zauważyć niewielki trend spadkowy (do poziomu 18,7%), co oznacza jej spadek do roku 2013 o 2%. Sytuacja na rynku pracy jest również niekorzystna w aspekcie stopy bezrobocia dla powiatu radomskiego, która wynosi 20,5% (mimo spadku o niecałe 2% w odniesieniu do roku poprzedniego). Zauważamy tu poprawę na rynku pracy, jednak nie następuje ona równie dynamicznie co w innych regionach kraju, dla którego bezrobocie na koniec 2014 roku wynosiło 11,5%, a na koniec listopada 2015 r. - 9,6%. Pozwala nam to na przygotowanie konstatacji, wskazującej duże zagrożenie, które niesie wysoki poziom bezrobocia w procesie rozwoju gminy, stanowiące praktycznie dwukrotnie wyższy poziom w Przytyku niż w stosunku do średniej krajowej.

Wśród osób zarejestrowanych duży odsetek bezrobotnych stanowią osoby bez kwalifikacji, z niskim wykształceniem, z małą mobilnością. Słabe kwalifikacje są jedną z głównych przeszkód w skutecznej aktywizacji i rozwoju lokalnego rynku pracy. Wraz z rozwojem nowoczesnych dziedzin produkcyjnych i usługowych, wdrażania nowych technologii informacyjnych, wzrasta zapotrzebowanie na osoby o wysokich kwalifikacjach. Dlatego niska jakość i struktura wykształcenia, która nie odpowiada wymaganiom nowoczesnego rynku pracy, stają się główną przyczyną bezrobocia wśród określonej grupy osób.

Tabela. Stopa bezrobocia dla gminy Przytyk, woj. mazowieckiego, w Polsce.

Rok	Stopień bezrobocia dla gminy Przytyk (w %)	Stopień bezrobocia dla woj. mazowieckiego (w %)	Stopień bezrobocia w Polsce (w %)
2014	18,7	9,8	11,5
2013	20,7	11,1	13,4
2012	21,3	10,7	13,4
2011	20,2	9,8	12,5
2010	20,7	9,7	12,4

Opracowanie własne na podstawie danych z Powiatowego Urzędu Pracy, Głównego Urzędu Statystycznego.

Tabela. Stopa bezrobocia według płci.

Rok	Kobiety - stopień bezrobocia (w %)	Mężczyźni - stopień bezrobocia (w %)
2014	19,0	18,3
2013	22,3	18,7
2012	22,7	19,5
2011	22,0	17,9
2010	23,0	17,8

Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

2.5 Oświata.

Oświata stanowi jeden z najważniejszych elementów w wymiarze rozwoju lokalnego. Im większa część społeczeństwa posiada wyższe wykształcenie, tym lepiej wykorzystuje i nabywa umiejętność radzenia sobie w rzeczywistości społecznej i gospodarczej, a w konsekwencji potrafi odnaleźć się na rynku pracy, jak również podejmować działania związane z zakładaniem działalności gospodarczych. Dzisiaj zdobycie odpowiedniego wykształcenia zawodowego lub wyższego stanowi niezbędny element pozwalający na otrzymanie odpowiedniej pracy, dlatego w trosce o jak najlepsze wychowanie przyszłych pokoleń niezbędne jest świadczenie jak najwyższej jakości systemu edukacji.

Na terenie gminy Przytyk funkcjonują następujące jednostki stanowiące bazę oświatową;

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Przytyku
- Publiczna Szkoła Podstawowa we Wrzeszczowie
- Publiczna Szkoła Podstawowa we Wrzosie
- Publiczne Gimnazjum w Przytyku

Na terenie gminy funkcjonują trzy szkoły podstawowe i jedna szkoła gimnazjalna do których uczęszcza 833 uczniów. Szkoły te podporządkowane samorządowi gminnemu funkcjonują w oparciu o podział terenu na rejony szkolne, co związane jest z organizacją bezpłatnego dowozu uczniów z odległych miejscowości. W szkołach uczniowie mogą uczestniczyć również w zajęciach dodatkowych, pozalekcyjnych oraz opieki w świetlicach. Gmina Przytyk nie posiada żadnej szkoły ponadgimnazjalnej, dlatego w związku z powyższym młodzież, absolwenci tutejszego gimnazjum zmuszeni są kontynuować swoją karierę edukacyjną poza miejscem zamieszkania, w pobliskich

ośrodkach miejskich np. w Radomiu, Przysusze czy w innych szkołach wybranych zgodnie z ich preferencjami.

Wychowanie przedszkolne realizowane jest przez 1 placówkę przedszkolną i w 2 oddziałach przedszkolnych. Nowoczesne i oddane do użytku 2 lata temu, Przedszkole Publiczne znajduje się w Przytyku, natomiast oddziały przedszkolne funkcjonują przy Publicznej Szkole Podstawowej we Wrzosie i przy Publicznej Szkole Podstawowej we Wrzeszczowie (prywatny punkt przedszkolny). Są one czynne w godzinach od 7 do 16 (w Przytyku i we Wrzosie) oraz w godzinach od 8 do 16 (we Wrzeszczowie) gwarantując rodzicom odpowiedni czas opieki nad dziećmi podczas ich pracy.

Ilość dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie wynosi 166 osób. Funkcjonujące oddziały przedszkolne są niezbędne z uwagi na przygotowywanie dzieci do życia, do samodzielności, otwartości na drugiego człowieka, współpracy. Pozwalają zdobyć odpowiednie umiejętności, dlatego rola funkcjonujących placówek w gminie jest niezwykle istotna.

Niezmiernie ważną kwestią w obecnych czasach społeczeństwa informacyjnego, jest posiadanie umiejętności posługiwania się komputerem i Internetem przez dzieci i młodzież. W szkołach przygotowane zostały odpowiednio wyposażone pracownie komputerowe wraz ze sprzętem umożliwiającym pracę uczniów. Według ostatniego spisu podlegającemu weryfikacji stopnia komputeryzacji szkół przeprowadzonego za rok 2012 - możemy stwierdzić, że do dyspozycji uczniów jest 71 jednostek komputerowych. Oznacza to spadek do 2009 roku, gdzie udostępnione były 82 sztuki i wzrost o 2 sztuki w porównaniu do roku 2011 r. Oznacza to że na jeden komputer szkolny przypada 12 uczniów.

Tabela. Liczba uczniów, nauczycieli w placówkach oświatowych (szkoły i przedszkola) w gminie Przytyk

Placówka	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli	Liczb przedszkolaków
PSP w Przytyku	324	28	0
PSP we Wrzeszczowie	91	14	16
PSP we Wrzosie	145	13	25
Publiczne Gimnazjum w Przytyku	273	32	0
Publiczne Przedszkole w Przytyku	0	6	125

Źródło: Opracowanie na podstawie danych Urzędu Gminy w Przytyku.

2.6. Kultura i infrastruktura kulturalna.

Kultura jest elementem spajającym społeczność lokalną, stanowiącą podwaliny pod budowę więzi mieszkańców ze swoją gminą. Jest też niezwykle ważnym czynnikiem w procesie realizacji rozwoju. Gmina Przytyk posiada bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe, dziś chętnie kultywowane przez liczne zespoły, kapele i mieszkańców zafascynowanych kulturą swoich przodków. Jednakże mimo realizacji wielu ciekawych inicjatyw kulturalnych, brakuje tutaj jednostki kultury mogącej odpowiadać za efektywne animowanie zadań z zakresu upowszechniania kultury. W gminie brakuje również odpowiednie zaplecza i infrastruktury technicznej pozwalającej na organizację wydarzeń dla mieszkańców gminy, jak chociażby sali widowiskowej czy miejsca do realizacji zadań animacyjnych.

Na terenie gminy Przytyk nie funkcjonuje typowa jednostka - centrum kultury, co powoduje brak zarządzania przez jeden podmiot działaniami związanymi z upowszechnieniem kultury, brak działań podejmowanych na rzecz zrównoważonej promocji gminy w regionie, a także malejącym zadowoleniem mieszkańców z poziomu życia poprzez znikome uczestnictwo w ofercie kulturowej. Powoduje to także niedostateczną aktywizację lokalnej społeczności do uczestniczenia w różnych formach artystycznych czy kulturowych. Z uwagi na brak w gminie placówki kulturowej, inicjatywy i zadania w zakresie promocji kultury są podejmowane przez Urząd Gminy, Gminną Bibliotekę Publiczną, jednostki oświatowe, jak i organizacje pozarządowe.

Jedyną placówką na terenie gminy która prowadzi działalność na rzecz zaspokajania potrzeb oświatowych i kulturalnych mieszkańców jest Gminna Biblioteka Publiczna w Przytyku. Uczestniczy ona w upowszechnianiu wiedzy i kultury, gromadzi opracowania oraz udostępnia materiały biblioteczne. Dodatkowo włącza się w działania kulturalne animując inicjatywy dla dzieci i młodzieży, realizując działalność wydawniczą. Od 2014 r. organizuje letnie spotkania filmowe "pod chmurką" na Stadionie Sportowym w Przytyku, stanowiące atrakcyjną formę spędzania wolnego czasu dla mieszkańców i turystów. Do 2012 r. działały na terenie gminy również dwie filie biblioteczne, których zamknięcie wpłynęło na zmniejszenie liczby osób korzystających z usług Gminnej Biblioteki Publicznej w Przytyku.

Tabela. Stan czytelnictwa w Gminie Przytyk. Ilość czytelników

Rok	Liczba czytelników
2015 (stan na 16.12.2015 r.)	624
2014	620
2013	660
2012	795 (wraz z filiami)
2011	771 (wraz z filiami)
2010	801 (wraz z filiami)

Opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Biblioteki Publicznej w Przytyku.

Działalność kulturalna wśród dzieci i młodzieży prowadzona jest najczęściej w szkołach podstawowych i gimnazjach poprzez wszelkiego rodzaju grupy recytatorskie, teatrzyki dla dzieci i młodzieży. Na terenie gminy działają również Domy Ludowe i Świetlice Wiejskie, często w zaadaptowanych budynkach Ochotniczych Straż Pożarnych, stanowiąc miejsca integracji społecznej dla swoich mieszkańców, którzy mogą zgodnie z ich przeznaczeniem i regulaminami nieodpłatnie z nich korzystać, podejmując rozmaite inicjatywy społeczne, kulturowe czy sportowe. Obecnie takie placówki funkcjonują w Domaniowie, Sukowie oraz we Wrzeszczowie i Wygnanowie.

Bogate tradycje dziedzictwa kulturowego i folkloru są dziś szczególnie kultywowane przez licznych przedstawicieli "muzyki kajockiej", prezentowanej przez kapele ludowe i zespoły śpiewacze. Do najbardziej znanych kapel ludowych z terenu gminy należy Kapela Braci Tarnowskich z Domaniowa, Kapela Lipców z Wygnanowa, Rodzinna Kapela Foktów z Ostrołęki, które z powodzeniem występują na przeglądach i festiwalach poświęconych muzyce ludowej, odnosząc znaczące sukcesy. We Wrzosie od 2014 r. działa zespół śpiewaczy "Wrzosowianki" prezentujący w swoim repertuarze regionalne przyspiewki i pieśni.

Wizytówkę gminy stanowią dwa zespoły, które mimo młodego wieku występujących w nim artystów, posiadające bogate doświadczenie sceniczne. Są to: młodzieżowy zespół ludowy "Plejada" działający przy Publicznym Gimnazjum w Przytyku - prezentujący bogactwo folkloru i muzyki ludowej regionu radomskiego, oraz Młodzieżowa Orkiestra Dęta Ochotniczej Straży Pożarnej w Przytyku.

Mieszkańcy mogą uczestniczyć w coraz większej ilości wydarzeń kierowanych do nich i turystów, które w ostatnich latach cieszą się bardzo dużą popularnością. Najbardziej znanym wydarzeniem są Ogólnopolskie Targi Papryki, organizowane corocznie od 1999 roku przez Wójta Gminy wspólnie ze Starostwem Powiatowym i Radomską Giełdą Rolną stanowią formę promocji przednich odmian papryki, na które popyt stale wzrasta. Targi stanowią okazję do spotkań producentów z kraju

i z zagranicy, miejsce wymiany informacji na temat tajników uprawy, zdobycia doświadczeń dotyczących sprzedaży i promocji swoich produktów. Imprezie towarzyszą występy ogólnopolskich gwiazd polskiej estrady.

W pierwszą niedzielę lipca organizowany od 2006 roku na plaży w Wólce Domaniowskiej jest festyn rodzinny "Powitanie Lata", mający na celu propagowanie regionu i walorów turystycznych gminy. Do kolejnych ważniejszych wydarzeń możemy wliczyć "Turniej Regionalny" organizowany przez Publiczne Gimnazjum w Przytyku, mający na celu ochronę tradycyjnego repertuaru, muzykowania oraz wykształcenia wśród młodych wykonawców i uczestników umiłowania sztuki ludowej. Od 5 lat Stowarzyszenie "Wrzosowisko", Lokalna Grupa Działania "Razem dla Radomki" wspólnie z Publiczną Szkołą Podstawową we Wrzosie i Gminą Przytyk organizują "Andrzejki Folkowe", imprezę promującą folklor, dziedzictwo kulturowe oraz powoli zapominane obrzędy i zwyczaje, na których występują liczne kapele, przypominając o pięknym zwyczaju polskiej wsi, którym były wiejskie zabawy ludowe.

W miesiącu czerwcu organizowany jest Rowerowy Złot Gwieździsty, przy współpracy z gminami partnerskimi Przytyka w "Związku Gmin Radomka", a w wydarzeniu tym uczestniczą cykliści z Jedlińska, Przysuchy, Przytyka, Wieniawy, Wolanowa i Zakrzewa. Do następnych istotnych wydarzeń możemy wliczyć wydarzenie artystyczne "Przystanek Wesele" podkreślającą związki poety Jana Kochanowskiego z Przytykiem, Przegląd Kapel Weselnych i Ludowych oraz organizowany festyn z okazji dnia dziecka.

2.7. Służba zdrowia.

Mieszkańcy gminy mogą korzystać z jednej placówki świadczącej usługi w zakresie ochrony zdrowia i życia, którą stanowi Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Przytyku z oraz jego filii we Wrzeszczowie. Ośrodek wyposażony jest w odpowiedni sprzęt do świadczenia usług medycznych. Zatrudnia obecnie 2 pediatrów oraz 6 pielęgniarek, świadczy usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej. Jest czynny w dni powszednie w godzinach od 7.30 do 18.00. Ponadto w gminie znajdują się dwie apteki czynne od poniedziałku do soboty.

W gminie nie ma również prywatnych placówek ochrony zdrowia. Najbliższe placówki specjalistyczne świadczące usługi medyczne znajdują się w odległym o 18 km Radomiu, oraz w odległej o 30 km Przysusze. Służba zdrowia w gminie zgodnie z przedstawioną powyżej informacją świadczy podstawową opiekę zdrowotną. Mieszkańcy mogą korzystać z usług ochrony zdrowia w najbliższych ośrodkach

miejskich, w tym m.in. w Radomiu, gdzie świadczone są usługi specjalistycznego poradnictwa i badań w kilkudziesięciu zakładach opieki zdrowotnej (publicznej i prywatnej) oraz z usług szpitali specjalistycznych.

2.8. Opieka społeczna.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Przytyku odpowiada za realizację zadań i świadczeń z zakresu pomocy społecznej, określonych w ustawie o pomocy społecznej, świadczeniach rodzinnych, dodatkach mieszkaniowych i innych aktach prawnych. Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podstawowym zadaniem jest rozpoznawanie potrzeb rodzin i osób indywidualnych w celu zapewnienia im godziwego poziomu życia.

GOPS niesie pomoc mieszkańcom gminy, którzy znaleźli się w trudnej sytuacji życiowej z powodu: ubóstwa, bezdomności, bezrobocia, sieroctwa, niepełnosprawności, choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa, wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bezradności w sprawach wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Swoimi działaniami obejmuje zwłaszcza rodziny niepełne, wielodzietne, młodzież opuszczającą placówki opiekuńczo-wychowawcze, osoby opuszczające zakłady karne, osoby z problemem alkoholizmu, narkomanii, osoby w sytuacji kryzysowej czy dotknięte zdarzeniem losowym, klęską żywiołową.

Ośrodek realizuje zadania własne wynikające z zakresu pomocy społecznej, jak również zadania zlecone gminie z zakresu pomocy społecznej. Nadrzędnymi działaniami jest świadczenie pomocy rodzinom i osobom indywidualnym, pomoc w usamodzielnianiu, zwiększenia stabilizacji życiowej oraz integracji ze środowiskiem. GOPS zajmuje się przekazywaniem zasiłków stałych, okresowych, wyrównawczych, jak również rent socjalnych, zasiłków z zakresu ochrony macierzyństwa, rodzinnych, pielęgnacyjnych, czy też świadczeniem pomocy na rzecz kombatantów.

Do zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej należy również:

- bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń w formie pieniężnej, rzeczowej lub usługowej,
- współpraca z gminnymi i poza gminnymi organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz społeczności lokalnej,
- przygotowywanie planów rozwoju wszelkich świadczeń z tytułu pomocy społecznej,
- analiza rozpoznanych potrzeb mieszkańców gminy i uwarunkowań środowiskowych dla celów pomocy społecznej,
- aktywizacja środowiska lokalnego na rzecz pomocy społecznej.

Tabela. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną

Rok	Liczba osób, którym przyznano pomoc	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2014	462	237	883
2013	493	249	927
2012	481	247	951
2011	525	280	1093

Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

Zgodnie z raportem przygotowanym za okres styczeń-czerwiec 2015 r. przez pracowników GOPS świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i zadań własnych ogółem objęły 321 osób, w tym 180 rodzin. Z tego 114 świadczeń było realizowanych w formie pomocy pieniężnej, a 209 w formie niepieniężnej. Dokonując analizy przekazywanej pomocy w latach 2011 - 2014 możemy stwierdzić iż stopniowo zmniejsza się liczba osób które korzystają z pomocy społecznej, a tym samym powoli poprawia się sytuacja życiowa mieszkańców gminy. Wynika to po części z wzrastającego dochodu gospodarstw domowych, poprawy sytuacji życiowej mieszkańców. Jednakże ilość osób i rodzin objętych pomocą w stosunku do średniej krajowej jest nadal wysoka. Wynika to z rolniczego charakteru gminy i wciąż niższego dochodu mieszkańców gminy Przytyk w porównaniu do średniej krajowej i wysokiego poziomu bezrobocia, który powoduje problemy m.in. w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Warto podkreślić, że w 2011 roku pomoc kierowana była do rodzin liczących 1093 osoby (280 rodzin), a w 2014 do rodzin liczących 883 osoby (227 rodzin).

Tabela. Liczba przyznanych świadczeń pieniężnych i niepieniężnych przez GOPS.

Rok	Liczba osób które otrzymały świadczenia pieniężne	Liczba osób w rodzinach które otrzymały świadczenia pieniężne	Liczba świadczeń niepieniężnych	Liczba osób w rodzinach które otrzymały świadczenia pieniężne
2014	201	665	265	668
2013	205	655	290	701
2012	200	680	285	654
2011	229	381	296	712

Opracowanie własne na podstawie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

2.9. Organizacje pozarządowe i społeczne.

Rozwój III sektora - czyli organizacji pozarządowych i społecznych stanowi o sile każdej gminy. To zaangażowanie mieszkańców w działania podejmowane przez organizacje, powoduje aktywizację lokalnych środowisk na rzecz rozwoju swoich

miejsowości, rozwoju gminy. Wskazuje to na przywiązanie i poczucie lokalnego patriotyzmu, przywiązania do swojego miejsca zamieszkania.

Obecnie na terenie gminy Przytyk funkcjonuje 18 organizacji pozarządowych, działających na rzecz ogólnego rozwoju gminy, wytyczonych przez siebie celów statutowych. Mieszkańcy gminy przy wsparciu ze strony władz samorządowych tworzą liczne organizacje społeczne oraz kapele i zespoły artystyczne.

Tabela. Wykaz organizacji pozarządowych w gminie Przytyk.

Rok	Liczba organizacji pozarządowych
2014	18
2013	17
2012	16
2011	15
2010	15

Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Samorząd podejmuje również liczne zadania na rzecz wzmocnienia współpracy z przedstawicielami III sektora, mający na celu wzrost ich kompetencji, świadczenie doradztwa i prowadzeniem szkoleń. Jest członkiem Związku Gmin Radomka, organizacji skupiającej obszar terenu gmin Jedlińsk, Przysucha, Wieniawa, Wolanów, Zakrzew, który od 1997 roku podejmuje szereg działań na rzecz ochrony środowiska, poprzez realizację akcji informacyjnych, organizację konkursów wiedzy ekologicznej, organizację Festynów Ekologicznych, Rowerowego Zlotu Gwiazdzistego czy przeprowadzaniem zbiórek odpadów i makulatury.

Gmina od 2008 roku współtworzy Lokalną Grupę Działania "Razem dla Radomki" organizację działającą w ramach unijnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w okresie programowania 2007-2013 i 2014-2020. Jej nadrzędnym celem jest rozwój gmin Jedlińsk, Przysucha, Przytyk, Wieniawa i Wolanów, Zakrzew w tym aktywizacja mieszkańców i organizacji pozarządowych. LGD przeprowadza nabory wniosków w zakresie działań inwestycyjnych, działań dla rolników i przedsiębiorców, ale przede wszystkim działań grantowych z których mogą korzystać instytucje kultury i organizacje pozarządowe. Dodatkowo w swoich zadaniach LGD prowadzi szkolenia i doradztwo dla organizacji pozarządowych w ramach prowadzonego przez siebie "Wiejskiego Inkubatora NGO" - świadczącego pomoc i przekazującą niezbędne informacje dla zainteresowanych jednostek.

W gminie funkcjonują nie tylko sformalizowane organizacje pozarządowe, ale również nieposiadające osobowości prawnej, jak chociażby grupy nieformalne, które podejmują wyzwania na rzecz aktywizacji swoich społeczności lokalnych. W ostatnich latach możemy zaobserwować tendencje rozwojowe organizacji, które korzystając

z funduszy unijnych, krajowych programów dotacyjnych starały się podejmować różne inicjatywy i działania dotyczących realizacji swych celów statutowych.

Do najważniejszych organizacji społecznych w gminie możemy wyróżnić Stowarzyszenie "Wrzosowisko" podejmujące wyzwania na rzecz rozwoju społeczności miejscowości Wrzos, podejmowania inicjatyw kulturowych oraz działań aktywizujących dzieci i młodzież; Stowarzyszenie "Plejada" działające na rzecz rozwoju sztuki ludowej i młodzieżowego zespołu pieśni i tańca "Plejada"; Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Przytyckiej.

Pozostałe stowarzyszenia to m.in.:

- Stowarzyszenie Przyjaciół Wygnanowa;
- Stowarzyszenie Producentów Papryki i Warzyw "Paprykowy Raj";
- Liga Obrony Kraju - Klub Oficerów Rezerwy w Przytyku";
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów;
- Stowarzyszenie Gospodarstw Agroturystycznych "Zalew Domaniowski".

Na terenie gminy działają również w formie organizacji pozarządowej następujące kluby sportowe: Ludowy Klub Sportowy "Quick Parquet Sokół Przytyk, Klub Sportowy "Grom" Przytyk. Silny potencjał organizacji pozarządowych budowany jest również przez jednostki Ochotniczych Straż Pożarnych, które działają w następujących miejscowościach: Dęba, Domaniów, Goszczewice, Potkanna, Przytyk, Suków, Wrzeszczów, Wrzos.

2.10. Gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Od 1 lipca 2013 r. na terenie całego kraju obowiązuje nowy system gospodarowania odpadami. Zastępując poprzednie przepisy, miał na celu uszczelnienie systemu gospodarki odpadami komunalnymi, redukcję ilości odpadków kierowanych do składowania oraz wyeliminowaniem "dzikich" wysypisk.

W gminie Przytyk za realizację usługi zbierania i transportu odpadów komunalnych odpowiada jeden podmiot - firma Usługi Ekologiczne EKO JAS Krzysztof Janas, z siedzibą w Garnie (gmina Wolanów). Zgodnie z nowym rozporządzeniem każdy z właścicieli gospodarstw domowych mógł zdecydować o możliwości segregowania odpadów, w tym przypadku zyskiwał również niższą kwotę opłaty za realizację usługi wywozu śmieci. Aktualnie, tj. zgodnie ze stanem z 2015 r. wszyscy właściciele gospodarstw domowych w gminie Przytyk w liczbie 1677 zadeklarowali segregację odpadów.

Produkcja odpadów w przeliczeniu na jednego mieszkańca z roku na rok wzrasta. W 2014 r. wynosiła 104 kg na osobę, rok wcześniej 90,60 kg na osobę, a w 2010 r. tylko 21,51 kg na osobę. Gwałtowny wzrost produkcji odpadów nie oznacza tylko większej produkcji ich przez mieszkańców, ale głównie wykazuje tendencje do racjonalnego podejścia mieszkańców do ekologii, gwałtowny spadek liczby "dzikich" wysypisk śmieci, a także sukcesywne wdrażanie odpowiednio przygotowanego systemu gospodarowania odpadami. Pokazuje nam to coraz większą świadomość mieszkańców w zakresie ekologii, dbanie o własne środowisko, obszar gminy Przytyk.

Tabela . Wytwarzanie odpadów komunalnych w gminie Przytyk

Rok	Ogólna liczba wytworzony odpadów (w MG)	Liczba mieszkańców	Ilość kg wytworzonych odpadów przypadająca na 1 osobę
2014	768,56	7390	104,00
2013	668,80	7380	90,60
2012	332,60	7357	45,20
2011	278,94	7326	38,07
2010	157,03	7298	21,51

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Przytyku.

2.11. Ciepłownictwo.

Gmina Przytyk nie posiada własnej sieci ciepłowniczej, funkcjonują tu jedynie małe lokalne kotłownie, a mieszkańcy używają do ogrzewania obiektów rozwiązań indywidualnych. Generalne ogrzewanie obiektów oparte jest na bazie indywidualnych rozwiązań, takich jak piece, lub wewnętrzne instalacje centralnego ogrzewania. Na terenie gminy brakuje obiektów publicznych wykorzystujących odnawialne źródła energii, jedynie część mieszkańców używa kolektory słoneczne, czy piece przystosowane do spalania biomasy.

2.12. Gospodarka wodno-komunalna.

Gmina Przytyk w ostatnich latach przeprowadziła wiele inwestycji technicznych realizowanych również w aspekcie prowadzonej gospodarki wodno-ściekowej. Systematycznie zwiększana jest ilość posiadanej sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,

a także gospodarstw przyłączonych do sieci wodociągowych i kanalizacyjnych. Jednak na chwilę obecną nie wszystkie domostwa w gminie mogą korzystać w pełni rozwiniętego systemu wodno-kanalizacyjnego. Dlatego systematycznie w przeciągu najbliższych lat muszą być podjęte działania związane z poprawą stanu infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej, powodującej wzrost liczby domostw i gospodarstw przyłączonych do tych sieci.

Zgodnie z raportem przygotowanym na dzień 31.12.2014 r. przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Przytyku, który odpowiedzialny jest za świadczenie usług komunalnych (w tym m.in. zaopatrywanie gminy w wodę, budowę i remonty sieci wodno-kanalizacyjnych i kanalizacyjnych, odprowadzanie nieczystości do oczyszczalni ścieków) na terenie gminy sieć wodociągowa liczyła 132,60 km długości (w 2014 r. do eksploatacji oddano 3,85 km nowej sieci), a sieć zbiorcza kanalizacji sanitarnej liczyła 45,59 km. Do 1905 budynków/gospodarstw doprowadzono przyłącza wodociągowe (w 2014 r. do 84 nowych odbiorców), natomiast przyłącza kanalizacyjne doprowadzone są do 680 budynków/gospodarstw (w 2014 r. doprowadzono do 28 nowych odbiorców). Warto odnotować, iż w skali gminy na 26 sołectw - 24 posiadają zbiorczą sieć wodociągową, a 16 zbiorczą sieć kanalizacyjną.

Na terenie gminy działają dwie oczyszczalnie ścieków. W Zameczku Kolonia obiekt został oddany do użytku w 2006 roku, z ustaloną projektową średnią przepustowością 250 m³ na dobę, oraz w Wólce Domaniewskiej z przepustowością wielkości 282 m³.

2.13. Dochody i wydatki budżetu gminy Przytyk.

Budżet gminy Przytyk wyznacza podstawę finansowego planowania przedsięwzięć. Jest on dokumentem, w którym zapisuje się finansowy i rzeczowy roczny plan działania gminy, uwzględniając po jednej stronie przychody i dochody, a po drugiej rozchody i wydatki związane z dziedzinami podległymi samorządowi. Stanowi główny instrumentem polityki gospodarczej gminy.

Jest również finansowym wyrazem aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy. Jego wysokość jest odzwierciedleniem rozwoju gminy, wielkości rynku pracy, ilości i konkurencyjności przedsiębiorców, zamożności mieszkańców. Dlatego w dobrze rozwijających się gminach jest on wyższy, niż w tych które dotyczy problem dużego bezrobocia i niewystarczającego rynku pracy. Na wysokość budżetu składają się następujące

- subwencje ogólnych z budżetu Państwa,
- podatki od osób fizycznych, osób prawnych

- podatki i opłaty (np. od nieruchomości, od środków transportów, leśny, rolny, od spadków, za gospodarowanie odpadami komunalnymi itp.),
- dotacje, dotacje i środki na finansowanie wydatków w ramach projektów unijnych,
- dochody z majątku gminy (m.in. sprzedaż mienia komunalnego, dochody z najmu lokali komunalnych, opłaty z tytułu użytkowania wieczystego),
- inne dochody (np. wpływy opłat za zezwolenia alkoholowe i inne).

W ostatnich 5 latach Urząd Gminy w Przytyku realizował efektywną politykę inwestycyjną, mającą na celu poprawę warunków infrastruktury. Proces jej realizacji wiązał się z koniecznością poniesienia dużych nakładów finansowych związanych z przeprowadzeniem zaplanowanych operacji, dlatego Samorząd starał się aktywnie korzystać ze środków zewnętrznych (środków unijnych i państwowych) na pokrycie części zaplanowanych działań. Należy przy tym pamiętać, iż w każdym działaniu realizowanych przy wsparciu środków zewnętrznych, niezbędny był też wkład własny Urzędu Gminy, a niektóre działania realizowane były wyłącznie ze środków własnych gminy. Dlatego w wynikach finansowych gminy w ostatnich latach możemy zauważyć zwiększenie wydatków nad dochodami, co jest typową tendencją dla gmin dążących do rozwoju i aktywnie korzystających ze środków zewnętrznych.

Analizując budżet dochodów i wydatków gminy Przytyk, możemy zauważyć w ostatnich dwóch latach trend wzrostowy jej dochodu. Jedynie rok 2012 i 2013 przyniósł mniejsze wpływy do budżetu gminy niż rok 2011. W 2014 i 2015 roku zauważalna jest znacząca poprawa wysokości dochodu samorządu, jak również wzrost wydatków gminy spowodowany realizacją większej ilości zadań inwestycyjnych i wzrostu nakładu finansów na zadania stałe.

Tabela. Wykaz dochodów i wydatków gminy Przytyk w latach w latach 2007-2015 r.

Rok	Dochody	Wydatki	Zadłużenie całkowite
2015 (do III kwartału)	21 838 746,59 zł	22 049 762,45 zł	7 812 034,21 zł
2014	25 311 880,19 zł	26 810 987,49 zł	6 625 887,41 zł
2013	21 292 304,00 zł	22 081 524,82 zł	5 337 008,21 zł
2012	22 553 119,00 zł	20 208 172,30 zł	4 566 541,21 zł
2011	23 101 578,84 zł	26 050 550,16 zł	6 748 554,00 zł
2010	18 336 097,14 zł	18 489 899,14 zł	3 781 996,82 zł
2009	18 538 070,14 zł	18 284 853,64 zł	190 000,00 zł

2008	18 649 876,60 zł	18 786 876,65 zł	0,00 zł
2007	16 724 899,21 zł	16 781 797,82 zł	0,00 zł

Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Przytyku.

Wykaz zrealizowanych przez Urząd Gminy w ostatnich latach najważniejszych inwestycji.

a) Rok 2015:

- Modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Podgajku Wschodnim,

b) Rok 2014:

- Budowa Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego w miejscowości Słowików,
- Budowa boiska sportowego we Wrzosie,
- Budowa studni w Podgajku Wschodnim,
- Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Goszczewice,
- Budowa placu zabaw przy Publicznej Szkole Podstawowej we Wrzeszczowie,
- Przebudowa i remont strażnicy OSP Suków,
- Przebudowa drogi gminnej- ul. Juliusza Słowackiego- w miejscowości Przytyk,
- Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Mścichów,

c) Rok 2013:

- Budowa Domu Ludowego we Wrzeszczowie,
- Budowa targowiska w Przytyku,
- Modernizacja drogi gminnej nr 350916 W -Kaszewska Wola – Kadłubska Wola,
- Modernizacja oświetlenia ulicznego na terenie gminy,
- Budowa Publicznego Przedszkola w Przytyku,

d) Rok 2012:

- Remont mostu na rzece Radomce w miejscowości Stary Młyn,
- Budowa chodnika przy ulicy Kościelnej w miejscowości Podgajek,
- Przebudowa drogi gminnej ul. Piaski w miejscowości Przytyk,
- Przebudowa drogi gminnej ul. Polna w miejscowości Przytyk,
- Przebudowa mostu w Sukowskiej Woli,

e) Rok 2011:

- Budowa kanalizacji sanitarnej w przytyku – Etap II,
- Przebudowa drogi powiatowej 3502W Przytyk-Wawrzyszów wraz z przebudową obiektu mostowego na rzece Dobrzyca,
- Budowa kompleksu boisk sportowych w ramach programu „Moje Boisko Orlik 2012” w Podgajku Zachodnim
- Przebudowa drogi Nr 3335W Wir – Ostrołęka – Potkana,
- Przebudowa drogi Nr 350919W Studzienice – Dęba.

3. ANALIZA SWOT.

Analiza SWOT to jedna z najpopularniejszych metod opracowania diagnozy sytuacji, która przedstawia silne i słabe strony, wskazuje na szanse i zagrożenia. Nazwa ta stanowi skrót od pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie określenie czynników, wpływających na powodzenie planu strategicznego. Są to silne strony (strengths), słabe strony (weaknesses), szanse (opportunities) i zagrożenia w jej otoczeniu (threats).

Dzięki przeprowadzonej Analizie SWOT możemy porządkować i segregować informacje, które pomagają dokonać oceny zasobów i otoczenia gminy, ułatwiając identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Analiza została opracowana na podstawie zaprezentowanych w poprzednich rozdziałach niniejszego dokumentu - diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, która uzupełniona o wyniki realizowanych konsultacji oraz ankiet informacyjnych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy, pozwala nam wyciągnąć wnioski o przyszłości. Analiza staje się więc wstępem, wskazując opracowanie które wpływa na wyznaczenie najważniejszych zadań strategicznych, zaplanowanych do podjęcia w latach 2016-2023 r.

W przygotowanej przez nas analizie zostały uwzględnione strefy podzielone na czynniki wewnętrzne (wskazujące silne i słabe strony) oraz szanse i zagrożenia stanowiące czynniki zewnętrzne - zlokalizowane w bliższym i dalszym otoczeniu jednostki. Odnoszą się one do sfery gospodarczej, społecznej i jakości życia oraz turystyczno-przyrodnicza gminy.

Czynniki wewnętrzne	
Silne Strony	Słabe Strony
Sfera gospodarcza	
- rozwijający się sektor mikroprzedsiębiorstw, - warunki do rozwoju rolnictwa w oparciu o budowę silnej marki produktu tradycyjnego "Papryki Przytyckiej" - wysoki udział powierzchni gospodarstw rolnych w powierzchni ogółem oraz stosunkowo duża przeciętna powierzchnia gospodarstw rolnych w porównaniu do średniej wojewódzkiej - wzrastający popyt na żywność wysokiej jakości, w tym wytwarzaną na terenie gminy Przytyk - powstanie Gminnego Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego w Słowikowie, instytucji stanowiącej odpowiedź na potrzeby lokalnych producentów warzyw i owoców, otwierającej nowe rynki zbytu i szanse dla producentów żywności, - korzystne położenie w pobliżu dużego centrum miejskiego - Radom (rynek pracy, możliwość kształcenia, dostęp do usług publicznych) oraz Warszawy, - działalność organizacji wsparcia dla przedsiębiorców i rolników - filia Mazowieckiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego i Lokalnej Grupy Działania "Razem dla Radomki"	- niestabilna sytuacja na rynku pracy, - niska działalność produkcyjna, przeważające firmy prowadzące działalność usługową i handlową, - rozdrobnienie gospodarcze i nieopłacalność typowej produkcji rolniczej, - niski wskaźnik rozwoju przedsiębiorczości związanej z działalnością produkcyjną, - małe gospodarstwa rolne niepotrafiące wytwarzać odpowiednich ilości produktów rolnych, - małe zróżnicowanie prowadzonej na terenie gminy działalności gospodarczej - duże bezrobocie, - brak miejsc pracy - brak obowiązującego i aktualnego planu zagospodarowania przestrzennego, - migracja zarobkowa młodych osób do dużych miast i za granicę, - brak podaży gminnych terenów inwestycyjnych,
Sfera społeczna i jakość życia	
- dobra infrastruktura edukacyjna i jakość nauczania, - sprawnie działająca administracja samorządu gminy, - stosunkowo wysoka aktywność inwestycyjna gminy w korelacji z niskim poziomem	- brak miejsc integracji społecznej, świetlic wiejskich, - niedostateczna infrastruktura rekreacyjno-turystyczna mogąca służyć mieszkańcom i turystom, - oferta kulturalna i rekreacyjna gminy nie

samodzielności finansowej, - dobrze rozwinięta infrastruktura na poziomie przedszkolnym, - duża dostępność szkół podstawowych, - dobra dostępność ośrodków zdrowia, - rozwijające się poczucie tożsamości i przywiązania do gminy, tradycji i dziedzictwa przez mieszkańców zakładających organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, koła gospodyń wiejskich, zespoły ludowe, - bogactwo dziedzictwa kulturowego związanego z prezentowanym folklorem przez liczne kapele ludowe i zespoły śpiewacze, w tym młodzieżowe z powodzeniem budujące silne poczucie tożsamości kulturowej wśród mieszkańców, - organizacja wydarzenia - Ogólnopolskich Targów Papryki w Przytyku, jednej z największych branżowych imprez rolniczych na terenie województwa promujących producentów papryki, - korzystne położenie w pobliżu dużego centrum miejskiego - Radom (rynek pracy, możliwość kształcenia, dostęp do usług publicznych) oraz Warszawy, - wysoka dostępność komunikacyjna(droga wojewódzka nr 740, 732), dogodna komunikacja i dojazd do najbliższych ośrodków miejskich, - szeroki zakres usług świadczonych przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Przytyku,	obejmująca wszystkich potrzeb mieszkańców, - niska dostępność do świetlic wiejskich, poprzez brak ich dostępności w niektórych miejscowościach, - słaby dostęp do specjalistycznej opieki medycznej, - brak miejsc spotkań dla młodzieży, - niewystarczająca baza infrastrukturalna instytucji kultury, - izolowanie się nowych mieszkańców, - brak dostępu do sieci światłowodowej na niektórych obszarach gminy, - niezadowalający stan infrastruktury drogowej, - brak chodników i wydzielonych poboczy, - mała ilość sformalizowanych organizacji pozarządowych, - niska zdolność organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych. - brak polityki senioralnej gminy, - brak domu kultury i sali widowiskowej, - niewystarczająca baza lokalowa dla potrzeb pomocy społecznej, - brak mieszkań socjalnych i komunalnych, - wzrastająca liczba osób korzystających z pomocy społecznej na terenie gminy, - problemy społeczne (alkoholizm, narkomania, hazard i przemoc w rodzinie),
--	---

Sfera turystyczno-przyrodnicza	
- silny potencjał dla rozwoju turystyki weekendowej, - bogate walory przyrodniczo-krajobrazowy oraz dobry stan środowiska naturalnego, - silny potencjał turystyczny w oparciu o zbiorniki wodne w Domanowie oraz w Jagodnym, - historia i tradycja ziemi przytyckiej (żywa kultura ludowa - organizowane wydarzenia promujące bogate tradycje), - sieć tras rowerowych i sieć tras Nordic Walking,	- brak infrastruktury turystycznej i usługowej wokół terenów rekreacyjnych powodujących malejące zainteresowanie turystów możliwością spędzenia wolnego czasu na terenie gminy, - niewystarczająca turystyczna baza usługowo-noclegowa - niedostateczna promocja miejsc atrakcyjnych turystycznie, oraz słabe oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych, - niewystarczający stopień postrzegania gminy jako rekreacyjno-turystycznej wśród mieszkańców Mazowsza,

Źródło: Opracowanie własne.

Czynniki zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
Sfera gospodarcza	
- rozwój i budowa silnego rolnictwa w oparciu o produkt tradycyjny "Papryka Przytycka", stający się coraz bardziej rozpoznawalną marką na terenie województwa i w kraju; - rozwój obszarów planowanych pod działalność gospodarczą, - dalsza modernizacja produkcji rolnej i rozwój przetwórstwa i poszerzenie rynków zbytu poprzez działania podejmowane przez Gminne Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego w Słowikowie - rozwój organizacji zrzeszających rolników, - różnicowanie działalności rolniczej	- zmiany w strukturze mieszkańców gminy, polegający na wzroście udziału osób w wieku poprodukcyjnych w stosunku do ogółu populacji, - emigracja młodych i wykształconych osób, - rosnący odsetek mieszkańców, którzy pozostają długotrwale bez pracy, - konkurencja dla lokalnych rolników ze strony zagranicznych producentów żywności, - niska opłacalność produkcji rolnej, - niedostateczne nakłady na ochronę przed klęskami żywiołowymi mogącymi niszczyć

w zależności od warunków naturalnych i ekonomicznych, - powstawanie nowych miejsc pracy związanych z branżą pozarolniczą, - powstawanie innowacyjnych działalności gospodarczych mogących tworzyć konkurencyjne produkty - dostępność środków finansowych i programów pomocowych dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą, rolników lub aktualnych przedsiębiorców (programy unijne w tym program PROW 2014-2020), - rozwój produkcji żywności ekologicznej,	plony rolnicze, - odchodzenie od działalności rolniczej na skutek niskiej opłacalności produkcji rolniczej,
Sfera społeczna i jakość życia	
- dalszy rozwój szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego, - dostępność zewnętrznych źródeł finansowania w tym. m.in. nowa perspektywa finansowa Unii Europejskiej oraz środki krajowe, pozwalające na podjęcie nowych działań inwestycyjnych i realizacji projektów aktywizujących społeczność lokalną. - rozwój współpracy między gminą a przedstawicielami III sektora (organizacji pozarządowych), które podejmować będą działania na rzecz aktywizacji mieszkańców, - dostępność środków finansowych na rozwój aktywności kulturalnej i mieszkańców (programy rządowe i unijne) - rozwój współpracy międzygminnej i międzysektorowej gminy, - rozwój organizacji pozarządowych,	- niewystarczające ilości środków finansowych na remonty, modernizację i budowę dróg, - zagrożenie wzrostu zjawisk patologicznych w społeczności lokalnej, - brak aktywizacji mieszkańców w kierunku zakładania organizacji pozarządowych i dalszym rozwoju już istniejących, - wzrastające koszty inwestycji infrastrukturalnych,
Sfera turystyczno-przyrodnicza	
- inwestycje w turystykę w oparciu o posiadane bogactwa przyrodniczo-	- brak zainteresowania podmiotów gospodarczych w podjęcie inwestycji

rekreacyjne w tym Zalew w Domaniowie, Zalew w Jagodnie, - wzrost popytu na turystykę weekendową oraz aktywne formy wypoczynku i rekreacji - Promocja turystyki weekendowej poprzez realizację szeregu działań inwestycyjnych i promocyjnych; - rozwój i budowa małej infrastruktury turystycznej, budowa i poprawa infrastruktury ścieżek rowerowych, Nordic Walking, oraz przygotowanie sprawnego i efektywnego systemu promocji; - rozwój rynku turystycznego i agroturystycznego,	związanych z budową infrastruktury usługowej i bazy noclegowej w turystyce, - brak przygotowania odpowiednich dokumentów planistycznych i planów zagospodarowania przestrzennego umożliwiających budowę obiektów związanych z branżą turystyczną, - niedostateczna oferta promocyjna turystyki w gminie,
--	--

Źródło: Opracowanie własne.

4. WIZJA I MISJA ROZWOJU GMINY PRZYTYK.

4.1. Wizja

Wizja rozwoju daje nam odpowiedź na pytanie, jak będzie wyglądała sytuacja społeczno-gospodarcza gminy Przytyk w 2023 roku. Przedstawia obraz przyszłego wyglądu gminy, wskazując na stan docelowy do którego będzie dążyć cała wspólnota gminy tworzona przez władze samorządowe oraz ich partnerów (zarówno lokalnych jak i ponadlokalnych), wykorzystując przy tym możliwości płynące z własnych atutów i szans pojawiających się w otoczeniu.

Wizja określa cel do którego podąża gmina, określając w sposób prognostyczny kierunki podejmowanych działań. Stanowi syntetyczny obraz przyszłości, który za pomocą zaplanowanych w Strategii działań zostanie osiągnięty, ukazując nam zasadniczy kierunek podejmowanych działań. Przy jej określeniu należy pamiętać, iż jest to proces zależny od wielu czynników, przy którego opracowaniu uwzględniono. Są to m.in.:

- możliwości finansowe i kompetencje samorządu gminy;
- możliwości pozyskania finansowania zewnętrznego w oparciu o programy w ramach środków Unii Europejskiej oraz budżetu Państwa
- uwarunkowania zewnętrzne (czyli czynniki niezależne od działań podejmowanych na szczeblu gminy, uwzględniając zdefiniowane szanse i zagrożenia wynikające z Analizy SWOT),
- uwarunkowania wewnętrzne (wskazujące mocne i słabe strony gminy – określone w Analizie SWOT)
- kierunki działań wykazanych podczas konsultacji społecznych determinujących rozwój gminy.

Wizja gminy Przytyk w 2023 r.

W 2023 roku gmina Przytyk będzie miejscem przyjaznym dla mieszkańców, otwartym na współpracę i rozwój. Będzie miejscem korzystającym w pełni ze swoich atutów przyrodniczo-gospodarczych, ze swojego położenia i lokalizacji w oparciu o główne szlaki komunikacyjne. O jej sile stanowiąc będą konkurencyjne i innowacyjne sektory gospodarki i rolnictwa, oraz rozwinięta infrastruktura techniczna wykorzystująca atuty gminy. Nastąpi wzrost integracji społeczno-kulturalnej, polepszone zostaną usługi komercyjne i publiczne oraz standard życia. Nowa infrastruktura sprawić będzie, że gmina postrzegana będzie jako przyjazna mieszkańcom i turystom, którzy korzystać będą z jej walorów. Jej atutem będzie silnie rozwinięte rolnictwo opierające się na uprawie produktu tradycyjnego "Papryki Przytyckiej".

4.2. Misja.

Misja jest zwierzchnim celem rozwoju gminy, której podporządkowane są priorytetowe obszary jej rozwoju. Określa główne kierunki, w którym powinna rozwijać się cała wspólnota (społeczność lokalna), uwzględniając przy tym nadrzędną rolę w procesie jej budowy władz samorządowych.

Formułując misję określone zostały cele i podstawowe kierunki rozwoju, skonkretyzowane na podjęcie działań związanych ze ścisłym wsparciem i rozwojem społeczno-gospodarczym. To władze samorządowe pełnią funkcję inicjatora dla przedsięwzięć określonych w Planie Strategicznym oraz podejmowanych przez inne podmioty (organizacje pozarządowe, liderów społeczności wiejskiej, instytucje publiczne, przedsiębiorców, rolników oraz pozostałe grupy nieformalne). Są również realizatorem własnych inicjatyw, (tych stanowiących koncepcje własne oraz we współpracy z innymi jednostkami) samorządu, zmierzającymi do rozwoju Gminy, nawiązywania współpracy z partnerami, wdrażaniem innowacyjnych rozwiązań, promujących turystykę i kulturę Przytyka.

Misja rozwoju gminy Przytyk.

Nasza misja polega na realizacji procesu wpływającego na zrównoważony rozwój gminy Przytyk - który osiągnięty zostanie dzięki podjęciu wspólnego wyzwania i współpracy w ramach wielosektorowego partnerstwa tworzonego przez przedsiębiorców, rolników, organizacje pozarządowe, liderów lokalnych społeczności oraz przedstawicieli jednostek instytucji kultury, oświaty oraz mieszkańców. Chcemy wspólnie kreować wizerunek Gminy Przytyk jak miejsca przyjaznego do życia dla mieszkańców i turystów, atrakcyjnego dla inwestorów i mieszkańców do podejmowania inicjatyw związanych z prowadzeniem i rozwojem działalności gospodarczych i rolniczych, jak również wykreowaniem przestrzeni odpowiedniej do realizacji własnych aspiracji. Rozwój infrastruktury, odpowiednie stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości, rolnictwa i gospodarki wpłynie na rozwój gminy i wzrost zamożności jej mieszkańców.

5. PLAN STRATEGICZNY DLA GMINY PRZYTYK NA LATA 2016-2023.

Przeprowadzona diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Przytyk, poparta weryfikacją wyników przeprowadzonej wśród mieszkańców ankiety informacyjnej (popartej spotkaniami konsultacyjno-warsztatowymi), jak również realizacją prac związanych z przeprowadzeniem Analizy SWOT - pozwoliły wyodrębnić cztery główne obszary strategiczne, które będą kształtować wpływ na jej przyszły rozwój społeczny, przestrzenny, gospodarczy i ekologiczny. Priorytety wyszczególnione w Planie Strategicznym wynikają także z przyjętej wizji rozwoju gminy Przytyk do 2023 roku oraz zdefiniowanych wyzwań rozwojowych.

Rys nr 4. Obszary strategiczne gminy Przytyk.

Z uwagi na umiejscowienie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, wytyczone obszary strategiczne uznane zostały za najważniejsze w kontekście rozwoju. Do ich osiągnięcia prowadzi będzie realizacja konkretnych

celów i planów strategicznych, które wpłyną na rozwój: infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji, silnego obszaru gospodarczego opartego o rolnictwo i przedsiębiorczość, jak również przyniosą rozwój społeczności lokalnej poprzez animację działań związanych z rozwojem dziedzictwa kulturowego i oświaty. Wszystkie przedstawione obszary są względem siebie równorzędne i uzupełniające się, tak aby w sposób zrównoważony determinowały rozwój gminy. Dla każdego z obszarów strategicznych sformułowane zostały cele strategiczne, cele operacyjne oraz zadania.

Realizacja wytyczonych celów w perspektywie określonej Planem Strategii przyczyni się osiągnięciu pożądanego stanu rozwoju gminy, określonego w jej wizji. Opierają się one na zidentyfikowanych uwarunkowaniach rozwojowych gminy, określając jej atuty, szanse, wskazując problemy i zagrożenia. Do ich urzeczywistnienia wyznaczono kierunki interwencji - kluczowe zadania i priorytety do realizacji, określające ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej wspólnoty gminy w perspektywie długofalowej. Zaprezentowane w niniejszym rozdziale kierunki działań wyznaczają najważniejsze zadania oraz określają rolę gminy w realizacji inicjatyw.

Wytyczone cele operacyjne, szczegółowe oraz najważniejsze zadania - wskazane zostały jako priorytetowe, będąc w stanie determinować odpowiedni i sukcesywny rozwój, zgodny z wytyczoną misją i wizją gminy Przytyk. Do urzeczywistnienia zakładanych celów przyczyniać się będą odpowiednio dobrane kierunki rozwoju, wyznaczone przez kluczowe zadania i inicjatywy przedstawione do realizacji. Ich propozycję będziemy traktować jako otwartą listę przedsięwzięć, przygotowaną w oparciu o możliwości finansowe i odpowiednio opracowaną na podstawie diagnozy i analiz - koncepcję programową. Warto zaznaczyć, iż przedstawione zadania nie stanowią zamkniętego katalogu. Będą mogły być w odpowiednim momencie uzupełnione o nowe elementy, w zależności od zaistniałych sytuacji zewnętrznych czy zmiennych potrzeb społeczności gminy i jej możliwości finansowych. Działania mające na celu wprowadzenia nowych zadań, mogą zostać wprowadzone na mocy odpowiedniej uchwały podjętej przez Radę Gminy, zatwierdzającą aktualizację Strategii.

Tabela. Schemat prezentujący Plan Strategiczny Strategii Rozwoju Gminy Przytyk na lata 2016-2023.

Obszary Strategiczne			
Infrastruktura techniczna wpływająca na poprawę jakości życia mieszkańców	Atrakcyjna infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i kulturowa gminy	Konkurencyjne i innowacyjne rolnictwo i przedsiębiorczość	Rozwój kapitału społecznego w oparciu o dziedzictwo kulturowe i oświatę
Cel strategiczny: 1. Rozwój infrastruktury technicznej i jej wpływ na wzrost jakości życia mieszkańców	Cel strategiczny: 2. Utworzenie warunków do rozwoju turystyki, rekreacji i kultury w gminie	Cel strategiczny: 3. Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych i przedsiębiorców	Cel strategiczny: 4. Rozwój społeczności lokalnej oraz kultury i oświaty poprzez poprawę jakości infrastruktury kulturalno-oświatowej oraz podejmowanie działań na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej i animacji kulturalnej w gminie.
Cele operacyjne:	Cele operacyjne:	Cele operacyjne:	Cele operacyjne:
- 1.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy oraz podniesienie bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez modernizację, budowę i rozwój sieci drogowej.	- 2.1. Poprawa jakości infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w gminie.	-3.1. Poprawa jakości i wydajności produkcji rolnej.	-4.1. Rozwój inicjatyw kulturalnych, zwiększenie dostępu do dorobku kultury
- 1.2. Rozbudowa infrastruktury okołodrogowej.	- 2.2. Stworzenie spójnej oferty promocyjnej turystykę gminy.	- 3.2 Wspieranie pozarolniczych form działalności gospodarczej.	- 4.2. Rozwój infrastruktury kulturalno-oświatowej.
- 1.3. Rozwój gospodarki wodno-ściekowej w gminie.	-2.3. Ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego.	-3.3. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej poprzez tworzenie warunków sprzyjających dla	- 4.3. Rozwój kształcenia, zapobieganie wykluczeniu społecznemu wśród

		budowania postaw przedsiębiorczych.	mieszkańców poprzez stworzenie optymalnych warunków rozwoju.
- 1.4. Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii .		- 3.4. Wspieranie rozwoju ekologicznego rolnictwa, przetwórstwa i grup producenckich.	- 4.4. Sprawna i aktywna gmina. Budowa kapitału społecznego przez władze samorządowe.
-1.5. Rozwój obiektów kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, dydaktycznych i użyteczności publicznej.		- 3.5. Rozwój rolnictwa w oparciu o produkt tradycyjny "Papryka Przytycka", przetwórstwo rolne oraz budowę marketingu produktów lokalnych.	- 4.5. Integracja społeczna i kreowanie działań grup nieformalnych i organizacji pozarządowych.
- 1.6. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej i jej wpływ na budowę społeczeństwa informacyjnego.		-3.6. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy	
- 1.7. Rozwój infrastruktury gospodarczej.			

5.1 OBSZAR STRATEGICZNY NR 1.

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA WPŁYWAJĄCA NA POPRAWĘ JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW.

Cel strategiczny: Rozwój infrastruktury technicznej i jej wpływ na wzrost jakości życia mieszkańców.

Rozwój infrastruktury technicznej stanowić będzie postawę do wzrostu jakości życia społeczności lokalnej, jak również jeden z filarów i podstawowych celów strategicznych dla działań podejmowanych i realizowanych w gminie Przytyk. Z przeprowadzonych analiz wynika, że poziom wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną w ostatnich latach uległ znacznej poprawie i jej stan ocenić możemy jako zadowalający. Jednak, aby wypłynąć na odpowiedni poziom życia mieszkańców, a jednocześnie sprawić by gmina była miejscem atrakcyjnym dla inwestorów, dla mieszkańców i potrafiła przyciągać turystów niezbędne jest podejmowanie kolejnych wyzwań i realizacji inwestycji zmierzających do znaczącego wzrostu stanu technicznego infrastruktury. Zostały one skonkretyzowane w obrębie działań związanych m.in. z : budową, przebudową i modernizacją dróg (zarówno gminnych, powiatowych i wojewódzkich), silnym rozwojem gospodarki wodno-ściekowej; poprawą stanu obiektów sportowych, dydaktycznych, użyteczności publicznej; budową świetlic wiejskich i miejsc związanych z kulturą i oświatą, miejsc gdzie swój wolny czas będą mogli spędzać mieszkańcy; jak również działań związanych z rozwojem sieci teleinformatycznej i podejmowaniem innowacyjnych działań związanych ze wzrostem inwestycji wykorzystującej odnawialne źródła energii.

Wobec wyznaczonych zadań cel strategiczny związany z rozwojem infrastruktury technicznej wpływającej na wzrost życia mieszkańców został uszczegółowiony i określony w siedmiu celach operacyjnych, do których zostały przyporządkowane najważniejsze zadania których realizacja, będzie stanowić klucz do osiągnięcia zamierzonych efektów.

Za realizację zadań przedstawionych w poniżej wyjustowanych celach operacyjnych odpowiadać będzie przede wszystkim Urząd Gminy w Przytyku realizujący zadania własne, od którego aktywności na polu pozyskiwania zewnętrznych środków zależeć będzie stopień realizacji zakładanych celów. Pozostałymi podmiotami w realizacji zadań pierwszego celu szczegółowego będą samorządowe instytucje kultury, Starostwo Powiatowe w Radomiu, oraz firmy z branży teleinformatycznej.

Cele operacyjne określone dla obszaru strategicznego nr 1. Infrastruktura techniczna wpływająca na poprawę jakości życia mieszkańców.

Cel operacyjny:

1.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy oraz podniesienie bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez modernizację, budowę i rozwój sieci drogowej

Zadania: modernizacja infrastruktury drogowej; budowa, przebudowa i modernizacja sieci drogowych, budowa nowych dróg gminnych, poprawa dostępności dojazdowej.

Realizacja celu operacyjnego będzie dotyczyć w szczególności wykonania m.in. następujących działań:

- budowa dróg wewnątrz miejscowości Przytyk;
- budowa drogi z miejscowości Zameczek, Kolonia Zameczek w kierunku na Przytyk;
- budowa i przebudowa drogi w miejscowości Suków;
- modernizacja drogi z miejscowości Kaszewska Wola do miejscowości Sewerynow;
- budowa drogi w miejscowości Mścichów - II etap;
- budowa drogi w miejscowości Studzienice;
- budowa drogi w miejscowości Glinice;
- modernizacja drogi z miejscowości Dęba w kierunku miejscowości Glinice;
- budowa drogi z miejscowości Wrzeszczów w kierunku miejscowości Czarnocin;
- budowa drogi w miejscowości Witoldów;
- budowa drogi z miejscowości Wola Wrzeszczowska w kierunku Woli Grabowskiej;
- budowa drogi z miejscowości Wygnanów w kierunku miejscowości Mokrzec;
- budowa drogi z miejscowości Wygnanów w kierunku miejscowości Wrzos;
- budowa drogi w miejscowości Goszczewice;
- budowa drogi z miejscowości Wrzos do miejscowości Kresy (dwa odcinki);
- budowa drogi w miejscowości Posada;
- budowa drogi z miejscowości Domaniów w kierunku miejscowości Posada;
- budowa drogi z miejscowości Domaniów - Zagóra;
- budowa drogi z miejscowości Wrzos do miejscowości Domaniów, przez Jagodno,
- budowa drogi z miejscowości Młódnice do miejscowości Młódnice Kolonia;
- budowa drogi z miejscowości Krzyszkowice do miejscowości Gaczkowice;
- budowa drogi z miejscowości Oblas do drogi wojewódzkiej nr 740;
- budowa drogi z miejscowości Stefanów do drogi wojewódzkiej nr 740;
- budowa drogi z miejscowości Żerdź w kierunku miejscowości Słowików;

Cel operacyjny:**1. 2. Rozbudowa infrastruktury okołodrogowej:**

Zadania: budowa parkingów, mostów, chodników, przejść dla pieszych, modernizacja oświetlenia i pozostałych punktów infrastruktury okołodrogowej.

Realizacja zadań będzie dotyczyć w szczególności wykonania m.in. następujących działań:

- modernizacja oświetlenia ulicznego - na terenie gminy Przytyk;
- budowa parkingu w miejscowości Przytyk (lokalizacje - teren przy Rynku, teren przy cmentarzu, przy placówkach oświatowych - przedszkole, szkoły publiczne);
- budowa parkingu w miejscowości Podgajek (lokalizacje - tereny przy kościele);
- budowa parkingu w miejscowości Wrzeszczów (lokalizacja przy Publicznej Szkole Podstawowej);
- przygotowanie dokumentacji i budowa chodnika w miejscowości Wrzeszczów przy drodze 740;

Cel operacyjny:**1. 3. Rozwój gospodarki wodno-ściekowej:**

Zadania: budowa przydomowych oczyszczalni ścieków, budowa i rozbudowa sieci kanalizacyjnej, rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej, (rozbudowa stacji uzdatniania wody i zbiorników awaryjnych, budowa studni głębinowych, budowa kanalizacji deszczowej, zagospodarowanie osadów ściekowych, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków, uzbrajanie terenów.

Realizacja zadań będzie dotyczyć w szczególności wykonania m.in. następujących działań:

- budowa sieci wodociągowej w miejscowości Mścichów;
- budowa sieci wodociągowej w miejscowości Posada;
- rozbudowa stacji uzdatniania wody w miejscowości Glinice;
- budowa drugiej studni do stacji uzdatniania wody w miejscowości Glinice;
- modernizacja oraz rozbudowa oczyszczalni ścieków w miejscowości Wólka Domaniowska;
- budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Krzyszkowice;
- budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie całej gminy (również w miejscowościach w których jest kanalizacja, a nie ma możliwości technicznych wykonania przyłącza);

Cel operacyjny:**1. 4 Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.**

Zadania: montaż kolektorów słonecznych, budowa kotłowni do spalania biomasy, rozwój elektrowni wodnych istniejących w gminie, promocja wśród mieszkańców korzystania z odnawialnych źródeł energii - organizacja spotkań informacyjnych, konsultacji związanych z możliwościami jakie niesie fotowoltaika i kolektory słoneczne. Pozyskiwanie środków na wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach użyteczności publicznej w tym w szkołach i w administracji publicznej.

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:**1. 5 Rozwój obiektów kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, dydaktycznych i użyteczności publicznej.**

Zadania: poprawa stanu technicznego obiektów sportowych należących do szkół; modernizowanie i systematyczna rozbudowa zaplecza placówek dydaktycznych (bieżące konserwacje, remonty); rozbudowa, modernizacja i poprawa wyposażenia budynków ośrodków kultury, w tym wiejskich świetlic i domów ludowych; budowa placów zabaw i innej infrastruktury dla dzieci; modernizacja, rozbudowa i poprawa wyposażenia budynków ośrodków kultury;

Realizacja zadań będzie dotyczyć w szczególności wykonania m.in. następujących działań:

- modernizacja i wyposażenie budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w miejscowości Przytyk;
- budowa placu zabaw w miejscowości Podgajek;
- budowa placu zabaw w miejscowości Zameczek;
- budowa placu zabaw w miejscowości Suków;
- budowa placu zabaw w miejscowości Goszczewice;
- budowa placu zabaw w miejscowości Krzyszkowice;
- budowa placu zabaw przy Publicznej Szkole Podstawowej w miejscowości Wrzos;
- budowa placu zabaw przy Zbiorniku Wodnym Jagodno;
- budowa boiska wielofunkcyjnego przy Publicznej Szkole Podstawowej w miejscowości Przytyk;
- modernizacja placu zabaw w miejscowości Oblas;
- remont budynku Publicznej Szkoły Podstawowej w miejscowości Przytyk;
- modernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Wygnanów;

- budowa Placu Zabaw przy Remizie Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Domaniów;
- modernizacja budynku Publicznej Szkoły Podstawowej we miejscowości Wrzos;
- budowa Domu Ludowego w miejscowości Goszczewice;
- remont budynku Remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Potkannie;
- modernizacja budynku Remizy Ochotniczej Straży Pożarnej we Wrzosie;
- modernizacja budynku Remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w Dębie;

Cel operacyjny:

1. 6. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej i jej wpływ na budowę społeczeństwa informacyjnego.

Zadania: tworzenie warunków do budowy i rozbudowy sieci informatycznych; zwiększenie liczby osób korzystających z dostępu do sieci informacyjnych; przygotowanie na terenie gminy punktu z bezpłatnym dostępem do Internetu dla mieszkańców (w budynku Urzędu Gminy w Przytyku, budynku Gminnej Biblioteki Publicznej w Przytyku); rozwój działań związanych z budową e-administracji (podniesienie jakości usług publicznych oraz zwiększenie dostępności zasobów informacyjnych administracji publicznej w formie elektronicznej); wspieranie inicjatyw służących wymianie informacji, wiedzy oraz doświadczeń; rozwój infrastruktury teleinformatycznej - zwiększenie punktów na terenie gminy, likwidacja białych plam - poprzez nawiązanie współpracy z operatorami sieci teleinformatycznych;

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

1. 7. Rozwój infrastruktury gospodarczej.

Zadania: rozwój infrastruktury gospodarczej poprzez realizację działań planistycznych, polegających na aktualizacji studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, realizacja i aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego z uwzględnieniem budowy sfer przemysłowo - gospodarczych i mieszkalnych w celu przyciągnięcia inwestorów, turystów i mieszkańców.

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

5.2. OBSZAR STRATEGICZNY NR 2.

ATRAKCYJNA INFRASTRUKTURA TURYSTYCZNO- REKREACYJNA GMINY.

Cel strategiczny 2. Utworzenie warunków do rozwoju turystyki i rekreacji w gminie.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że gmina Przytyk dysponuje sporym potencjałem turystyczno-rekreacyjnym na tle pozostałych samorządów powiatu radomskiego, jak również w skali południowej części województwa mazowieckiego, co powoduje możliwości budowy procesu rozwoju gminy poprzez podjęcie działań związanych z powstaniem nowej infrastruktury okołoturystycznej.

Najważniejsze atuty gminy w tym obszarze to atrakcyjny krajobraz oraz zlokalizowane na terenie gminy dwa zbiorniki wodne. Jeden z największych na terenie województwa mazowieckiego - liczący blisko 500 ha zalew w Domaniewie, oraz oddany do użytku w 2015 r. - zalew w Jagodnym już dziś stanowią atrakcje dla amatorów wypoczynku nad wodą. Niestety z uwagi na brak infrastruktury rekreacyjno-turystycznej oraz zaplecza gastronomiczno-noclegowego, miejsca te nie mogą stać się w pełni atrakcyjne i korzystać ze swojego potencjału. Spowodowane jest to zarówno słabo rozwiniętej w dziedzinie turystyki infrastruktury publicznej, jak i braku obecności sektora prywatnego. Dlatego wyznaczone zostaną działania, które w sposób efektywny będą wpływać na zmianę aktualnego stanu infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, poprzez budowę małej infrastruktury turystycznej zaspokajającej potrzeby mieszkańców i turystów, angażując w realizację wytyczonych przez nas trzech głównych celów operacyjnych - podmiotów prywatnych zainteresowanych ich wdrażaniem.

Za realizację zadań przedstawionych w celach operacyjnych obszaru strategicznego nr 2. będą odpowiadać zarówno Urząd Gminy Przytyk podejmując działania własne związane z poprawą ogólnodostępnej infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, jak również przedsiębiorcy i rolnicy zainteresowani rozwojem branży agroturystycznej.

Cele operacyjne określone dla obszaru strategicznego nr 1. Infrastruktura techniczna wpływająca na poprawę jakości życia mieszkańców.

Cel operacyjny:

2. 1. Poprawa jakości infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w gminie.

Zadania: budowa małej infrastruktury turystycznej w gminie - poprzez realizację m.in. budowa i rozwój ścieżek rowerowych; ścieżek Nordic Walking; tworzenie nowych szlaków dla potrzeb turystyki pieszej, rowerowej, przyrodniczo-edukacyjnej; budowa nowych i rozbudowa już istniejących obiektów gastronomicznych, noclegowych i sportowo - kulturalnych przez przedsiębiorców i mieszkańców gminy, budowa miejsc do spędzania wolnego czasu przez mieszkańców (Fitness Parki - siłownie na powietrzu), budowa i zagospodarowanie parków, skwerów; rozwój branży agroturystycznej oraz jednostek prywatnych świadczących usługi noclegowe (hotele, pensjonaty, pokoje gościnne, domki wczasowe), usługi gastronomiczne (restauracje, bary) oraz inne usługi.

Realizacja zadań będzie dotyczyć w szczególności wykonania m.in. następujących działań:

- budowa infrastruktury turystycznej w miejscowości Wólka Domaniowska polegającej na realizacji działań związanych z zagospodarowaniem przestrzeni rekreacyjnej zlokalizowanej nad Zalewem Domaniowskim;
- rozwój zaplecza sportowo-rekreacyjnego w miejscowości Wólka Domaniowska (budowa boiska do siatkówki, montaż ławek, rekultywacja i odnowa plaży);
- zagospodarowanie przestrzeni rekreacyjnej nad Zalewem w Jagodnie (poprzez wyposażenie w zaplecze rekreacyjno-wypoczynkowe);
- budowa Fitness Parku w miejscowości Przytyk;
- modernizacja Rynku w Przytyku mająca na celu stworzenie przestrzeni rekreacyjno-turystycznej gminy;
- budowa ścieżki rowerowej wokół Zalewu w miejscowości Jagodno;
- budowa i realizacja tras rowerowych i Nordic Walking na wybranych trasach gminy Przytyk;
- budowa boiska trawiastego w miejscowości Goszczewice;
- budowa boiska trawiastego w miejscowości Wola Wrzeszczowska;
- budowa boiska trawiastego w miejscowości Krzyszkowice;
- modernizacja terenu wokół stawu wraz z oczyszczeniem samego stawu w miejscowości Kaszewska Wola;
- oczyszczenie stawu w miejscowości Studzienice;
- wspieranie inicjatyw rozbudowy i budowy kompleksów wypoczynkowo-turystycznych i gospodarstw agroturystycznych na terenie gminy Przytyk - poprzez prowadzenie odpowiedniej polityki planistycznej i przestrzennej, budowa małej architektury turystycznej;

Cel operacyjny:**2. 2. Stworzenie spójnej oferty promocyjnej turystyki gminy.**

Zadania: Wysoka atrakcyjność turystyczna i rekreacyjna gminy (zrównoważony rozwój infrastruktury turystycznej, kulturowej i rekreacyjno-sportowej, budowa spójnej oferty turystycznej i kulturowej gminy); realizacja spójnej oferty turystycznej poprzez kreowanie atrakcji turystycznych na terenie gminy; wydawanie materiałów promocyjnych, doskonalenie systemu wizualizacji turystycznej gminy; promocja walorów turystycznych gminy poprzez realizację wydawnictw promocyjno-informacyjnych; tworzenie opracowań internetowych w tym stron internetowych prezentujących tematykę z dziedzictwem historyczno-kulturowym gminy, a także kształtujących turystykę gminy Przytyk; rozwój posiadanych internetowych przewodników turystycznych w tym aplikacji mobilnych na smartfony; współpraca z organizacjami turystycznymi; stworzenie kalendarza imprez turystycznych; organizacja punktów informacyjnych (tablic informacyjnych), zapewnienie dostępności informacji na temat wydarzeń o charakterze kulturalnym, sportowym; organizacja przemyślanych wydarzeń i inicjatyw (imprezy artystyczne, imprezy tematyczne) o charakterze lokalnych i ponadlokalnym; współpraca z sąsiednimi jednostkami w zakresie uzgadniania spójnego kalendarza wydarzeń kulturalnych i turystycznych; rozbudowa miejsc parkingowych na terenie gminy, szczególnie w okolicy obiektów turystycznych, rewitalizacja centrum Przytyka (Rynek w Przytyku); kreowanie produktu turystycznego w oparciu o produkt lokalny - "Paprykę Przytycką" i organizowane Ogólnopolskie Targi Papryki"; kreowanie produktu turystycznego promującego m.in. turystykę weekendową i wypoczynek nad dwoma zbiornikami wodnymi w Domaniowie oraz w Jagodnym.

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:**2. 3. Ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego:**

Zadania: pozyskiwanie środków na zabezpieczenie i renowację zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego, wraz z ich otoczeniem; zagospodarowanie szczególnie cennych obiektów i terenów; przygotowywanie dokumentów aplikacyjnych do konkursów w celu pozyskiwania środków zewnętrznych na rzecz realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego;

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

5.3. OBSZAR STRATEGICZNY NR 3.**KONKURENCYJNE I INNOWACYJNE ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.**

Cel strategiczny. Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych i przedsiębiorców.

Przytyk jest gminą typowo rolniczą, w której znacząca część mieszkańców utrzymuje się z uprawy ziemi. Dominuje tutaj specjalizacja w uprawie warzyw, w tym w szczególności w produkcji papryki, która stanowi jeden z najbardziej rozpoznawalnych markowych produktów rolnych z subregionu radomskiego. To właśnie z terenu Przytyka i okolicznych gmin pochodzi blisko 80 procent krajowej produkcji tego warzywa. Stwarza to duże możliwości z rozwojem rolników uprawiających te warzywo, co dodatkowo wzmacnia fakt przeprowadzenia kluczowej inwestycji dla regionu, jaką było wybudowane w 2015 r. Gminnego Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa w Słowikowie, instytucji mającej stworzyć okolicznym rolnikom dogodne warunki do sprzedaży swoich produktów i wytyczanie nowych form dystrybucji. Dlatego część wyznaczonych przez nas zadań w ramach obszaru związanego z tworzeniem konkurencyjnego i innowacyjnego rolnictwa i przedsiębiorczości związana będzie z realizacją działań skierowanych do rolników w obrębie rozwoju uprawy produktu tradycyjnego "Papryki Przytyckiej".

Poprawa dochodowości gospodarstw rolnych, jak i działających na terenie gminy przedsiębiorców będzie jednym z warunków zwiększenia efektywności gospodarki lokalnej. Będzie to płaszczyzna stanowiąca jedno z największych wyzwań przedstawicieli różnych sektorów - począwszy od samorządu gminy, instytucji otoczenia biznesu po najważniejszy podmiot decydujący o rozwoju - sektor skupiający rolników i przedsiębiorców, którzy aby osiągnąć zamierzone rezultaty muszą podjąć wspólny wysiłek i pracę. Dlatego w wyznaczonych zadaniach podejmowane będą te, zmierzające do wzrostu konkurencyjności i specjalizacji. Należy także zadbać i łagodzić procesy restrukturyzacyjne zachodzące w rolnictwie, wskazywać również nowe drogi i rozwiązania umożliwiające wychodzenie z rolnictwa i zakładania działalności nierolniczych. Należy zadbać o rozwój gospodarstw mniejszych mogących specjalizować się u ekologicznej produkcji, w wytwarzaniu surowców na potrzeby energii odnawialnej oraz w kierunku rozwoju branży agroturystycznej.

Sektor przedsiębiorczości w gminie Przytyk w ostatnich latach uległ wzrostowi, jednak jest nadal niedostatecznie rozwinięty. Przeważają tutaj mikroprzedsiębiorstwa, brakuje jednak dużych zakładów pracy mogących zatrudniać szersze grupy mieszkańców. Wpływa to na niedostateczne wskaźniki zatrudnienia w sektorze pozarolniczym, a w konsekwencji prowadzi do coraz większego zubożenia

mieszkańców, którzy poszukują miejsca pracy w większych ośrodkach miejskich czy za granicą, będący zmuszeni do migracji zarobkowej. Niedostateczna ilość miejsc pracy skutkuje też dużym wskaźnikiem bezrobocia w stosunku średniej ogólnokrajowej. Dlatego zostaną podjęte działania na wielu płaszczyznach, mające na celu rozwój sektora przedsiębiorczości i rolnictwa, w które zaangażowani będą przedstawiciele wszystkich sektorów. Urząd Gminy odpowiedzialny będzie za realizację specjalistycznych szkoleń, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy i przyciąganie kapitału zewnętrznego mogącego generować nowe miejsca pracy. Lokalna Grupa Działania "Razem dla Radomki" prowadzi będzie w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 dofinansowania na rzecz wsparcia przedsiębiorczości (zarówno kierując premie dla nowo powstałych działalności jak i wspierając funkcjonujące już mikro i małe przedsiębiorstwa kwotą w alokacji blisko 4 milionów złotych). Jednak najważniejszy element w procesie wzrostu gospodarczego należeć będzie do przedsiębiorców i rolników którzy korzystając ze środków zewnętrznych, własnego kapitału w oparciu o innowacyjne rozwiązania i poszukiwania nowych rynku zbytu animować będą obszar strategiczny związany z budowaniem konkurencyjnego i innowacyjnego rolnictwa i przedsiębiorczości. Wszystkie te działania wpłyną na modernizację lokalnej gospodarki i przyspieszenie procesów rozwojowych w gminie.

Cele operacyjne określone dla obszaru strategicznego nr 3. Konkurencyjne i innowacyjne rolnictwo i przedsiębiorczość.

Cel operacyjny

3. 1. Poprawa jakości i wydajności produkcji rolnej.

Zadania: podejmowanie współpracy z organizacjami zajmującymi się doradztwem i prowadzeniem szkoleń w zakresie aktywizacji i przekazywania najnowszych informacji i wiedzy rolnikom; realizacją dalszego partnerstwa z Mazowieckim Oddziałem Doradztwa Rolniczego w Warszawie - Oddział Radom - prowadzącym punkt informacyjno-doradczy zlokalizowany w budynku Urzędu Gminy Przytyk (jako punktu bezpłatnych konsultacji i porad dla rolników); organizacja bezpłatnych specjalistycznych szkoleń;; promowanie ekologicznej produkcji rolniczej; tworzenie warunków do zagospodarowania nieużytków rolnych; wspieranie grup producenckich oraz produktu lokalnego "Papryki Przytyckiej", rozbudowa infrastruktury Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego w Słowikowie wraz z partnerami w celu wzmożenia i intensyfikacji działań zmierzających do wzrostu konkurencyjności i cen produktów wytwarzanych przez lokalnych rolników i producentów; współpraca z Lokalną Grupą Działania "Razem dla Radomki"- w zakresie członkostwa gminy, uprawniającego jej mieszkańców w tym rolników do otrzymania wsparcia finansowego na założenie i rozwój działalności gospodarczych, jak również

umożliwiającego uczestnictwo w szkoleniach i doradztwie; realizacja projektów mających podnoszenie wiedzy i kwalifikacji rolników, realizacja szkoleń przekwalifikujących rolników (agroturystyka, produkcja surowca energetycznego, drobne przetwórstwo produktów rolnych i leśnych), rozwój rolnictwa ekologicznego (zmiana metody upraw, certyfikacja produkcji i promocji produktów i żywności ekologicznej)

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

3. 2. Wspieranie pozarolniczych form działalności gospodarczej.

Zadania: podejmowanie współpracy z organizacjami zajmującymi się doradztwem i prowadzeniem szkoleń; organizacja szkoleń pozwalających na zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji pozwalających na wybór nowego zawodu; współpraca z Lokalną Grupą Działania "Razem dla Radomki" - w zakresie członkostwa gminy, uprawniającego jej mieszkańców w tym rolników do otrzymywania wsparcia finansowego na założenie i rozwój działalności, jak również pozwalającego na udział w szkoleniach i doradztwie; prowadzenie doradztwa; kampanii informacyjnej wśród rolników na temat możliwości pozyskania środków finansowych na różnicowanie działalności rolniczej oraz rozwój gospodarstw agroturystycznych; rozwój przedsiębiorczości lokalnej (współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami wsparcia dla rolników i przedsiębiorców - pożyczki i dotacje unijne), współpraca z instytucjami otoczenia biznesu w aspekcie realizacji oferty szkoleń, informacji i doradztwa dla rolników i przedsiębiorców;

Cel operacyjny:

3. 3. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej poprzez tworzenie warunków sprzyjających dla budowania postaw przedsiębiorczych.

Zadania: podjęcie współpracy z organizacjami wspierającymi podmioty gospodarcze w zakresie realizacji szkoleń i doradztwa; przygotowanie bazy informacyjnej o przedsiębiorcach z terenu gminy Przytyk; zbudowanie systemu wsparcia dla przedsiębiorców oraz ułatwień administracyjno-organizacyjnych dla przedsiębiorców prowadzących swoją działalność na terenie gminy lub chcących ją podjąć; prowadzenie działań aktywizacyjnych dla osób nieaktywnych zawodowo, bezrobotnych w zakresie zdobywania nowych kwalifikacji i umiejętności; partycypacja w działaniach na rzecz bezrobotnych podejmujących działalność gospodarczą - poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych na prowadzenie specjalistycznych projektów; podejmowanie współpracy z organizacjami zajmującymi się doradztwem i prowadzeniem szkoleń; organizacja szkoleń pozwalających na zdobycie nowych umiejętności i kwalifikacji dla osób chcących

otwierać i rozwijać prowadzone działalności gospodarcze; współpraca z Lokalną Grupą Działania "Razem dla Radomki" - w zakresie członkostwa gminy, uprawniającą jej mieszkańców w tym rolników do otrzymywania wsparcia finansowego na założenie i rozwój działalności gospodarczej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020; wspieranie współpracy międzygminnej, międzyregionalnej, międzynarodowej, ze szczególnym uwzględnieniem kontaktów z najbliższymi sąsiadami jak również współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych i nieaktywnych zawodowo; współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy; wsparcie istniejących i potencjalnych przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków na rozwój; rozwój lokalnych usług i produktów turystycznych;

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

3. 4. Wspieranie rozwoju ekologicznego rolnictwa, przetwórstwa i grup producenckich.

Zadanie: szkolenia dla rolników w zakresie zakładania grup producenckich oraz możliwościami uzyskania dofinansowania na ten cel; promocja grup producenckich; szkolenia i doradztwo umożliwiające zdobycie wiedzy z zakresu prowadzenia gospodarstw ekologicznych i produkcji żywności ekologicznych; prowadzenie działań informacyjnych w zakresie stosowania ekologicznych technik w produkcji rolnej.

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

3.5. Rozwój rolnictwa w oparciu o produkt tradycyjny "Papryka Przytycka", przetwórstwo rolne oraz budowę marketingu produktów lokalnych.

Zadania: promocja producentów papryki; realizacja materiałów informacyjno-promocyjnych oraz systemów certyfikujących dla producentów produktu tradycyjnego "Papryki Przytyckiej"; promocja producentów na targach branżowych krajowych i międzynarodowych; organizacja wydarzenia promującego i umożliwiającego nawiązanie współpracy z potencjalnymi nabywcami produktu tj. Ogólnopolskie Targi Papryki; współprowadzenie giełdy rolnej - Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego w

Słowikowie zwiększającego rynek zbytu okolicznych rolników; współpraca z Lokalną Grupą Działania "Razem dla Radomki" w celu realizacji specjalistycznych szkoleń dla producentów; budowa marki produktu tradycyjnego "Papryka Przytycka" poprzez realizację informacji do prasy, realizacji materiałów prasowych z zastosowaniem odpowiedniego systemu identyfikacji wizualnej powodującej wzrost rozpoznawalności produktu wśród odbiorców; promocja producentów na wydarzeniach zewnętrznych tj. targach ogólnopolskich, opcjonalnie międzynarodowych.

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

3. 6. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy.

Zadania: promocja oferty inwestycyjnej gminy; przygotowanie planu zagospodarowania przestrzennego zgodnego z kierunkami rozwoju gminy; scalanie, wykup i zamiana gruntów pod inwestycje; przygotowywanie terenów i infrastruktury podnoszących atrakcyjność inwestycyjną gminy.

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

5.4. OBSZAR STRATEGICZNY NR 4.

ROZWÓJ KAPITAŁU SPOŁECZNEGO W OPARCIU O DZIEDZICTWO KULTUROWE I OŚWIATĘ.

Cel strategiczny. Rozwój społeczności lokalnej oraz kultury i oświaty poprzez poprawę jakości infrastruktury kulturalno-oświatowej oraz podejmowanie działań na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej i animacji kulturalnej w gminie.

Kultura i kapitał społeczny to kolejne z wyznaczonych czynników decydujących o rozwoju gminy Przytyk. Stanowiąc będą ostatni z przedstawionych obszarów strategicznych w ramach którego podejmowane zadania będą wpływać na budowę silnego kapitału społecznego, cementującego poczucie wspólnoty wśród mieszkańców, wpływających na ich aktywizację i integrację. To właśnie poprzez działania kreowane przez grupy mieszkańców tworzona będzie silna więź przywiązania do gminy, budowy silnej społeczności lokalnej mający wpływ na rozwój społeczno-kulturowy gminy.

Głęboko zakorzenione tradycje i dziedzictwo kulturowe będzie stanowił element spajający mieszkańców, wokół którego realizować będą działania integracyjne i aktywizujące. Funkcjonujące organizacje pozarządowe oraz grupy nieformalne w swoich działaniach odwołują się do bogatych tradycji dziedzictwa kulturowego, pokazując swoje przywiązanie do tradycji gminy Przytyk. Tradycje te podkreśla budowa kapitału społecznego, który cementuje wspólne wartości, związki między mieszkańcami, podnosi ich integrację pobudzając ich aktywizację i chęć do realizowania nowych działań w przestrzeni własnej gminy. Wyzwała w ludziach kreatywność i chęci determinowania zmian w gminie, współpracy z organem samorządu terytorialnego w celu podejmowania wspólnych wyzwań wpływających na budowę i zmianę kapitału społecznego.

Przeprowadzona analiza wskazuje, że w gminie Przytyk coraz większą inicjatywę przejmują mieszkańcy, którzy tworzą i skupiają się w grupach nieformalnych oraz sformalizowanych. Nie stanowią jednak obecnie wystarczającej ilości i siły aby w sposób efektywny poprzez organizacje pozarządowe podejmować większą ilość działań. Wobec powyższego podejmowane będą przez Urząd Gminy oraz organizacje doradcze działania zmierzające do wzrostu ilości organizacji pozarządowych, nabywania przez nich kompetencji i wiedzy. Dodatkowo organizacje pozarządowe również przy wsparciu lokalnych instytucji będą poszukiwały środków zewnętrznych na realizację wybranych przez siebie projektów. Dlatego należy dążyć do dalszego umacniania więzi i pobudzania i współpracy z mieszkańcami, kreowaniem lokalnych liderów. Ta wspólna praca, pobudzi świadomość mieszkańców w zakresie dbania o rozwój swojej społeczności.

Władze lokalne dbać będą o doprowadzenie do większej integracji, koordynacji działań, nawiązanie partnerstwa z przedstawicielami III sektora.

Ważnym elementem w procesie budowy działań strategicznych będzie realizacja inicjatyw kulturalnych i zwiększenie dostępu do kultury. Obecnie na terenie gminy nie ma jednostki kultury prowadzącej działania animacyjne. Funkcje centrum kultury w podejmowanych przez siebie pracach stara się realizować Gminna Biblioteka Publiczna w Przytyku, jednak w chwili obecnej działania te nie są wystarczające w stosunku do potrzeb mieszkańców. Dlatego podjęte powinny zostać prace związane z budową infrastruktury kulturalno-rekreacyjnej, miejsc w których mieszkańcy będą mogli spotykać się i uczestniczyć w zajęciach edukacyjno-artystycznych; działania związane z animowaniem kultury, organizacją wydarzeń kulturalnych. Istotną kwestią jest też zapobieganie narastania zjawiska wykluczenia społecznego mieszkańców gminy, poprzez przedstawienie oferty zajęć pozalekcyjnych, warsztatów, projektów umożliwiających zdobywanie nowych kompetencji i wiedzy.

Ostatnim z działań ostatniego z wytyczonych obszarów strategicznych jest rozwój poziomu wykształcenia, jako kolejny z czynników mających wpływ na rozwój gminy. Tylko poprzez przekazanie odpowiednich umiejętności, budowanie doświadczenia i wzrost kwalifikacji mieszkańców będziemy wpływać na zahamowanie procesu wykluczania społecznego, wpływać na wzrost aktywności gospodarczej i obywatelskiej mieszkańców. Dlatego podejmowane będą działania zmierzające do wzrostu wykształcenia mieszkańców w systemie szkolnym jak i przez podjęcie działań poza lekcyjnych. Wybrane inicjatywy będą nakierunkowane nie tylko na zakup i rozwój dostępnej infrastruktury, ale poprzez kreowanie działań związanych z kształceniem i wsparciem dzieci, młodzieży i pozostałych grup mieszkańców.

Przedstawione powyżej zadania wpłyną na efektywny rozwój kapitału społecznego w oparciu o dziedzictwo kulturowe i oświatę. Za ich realizację odpowiadać będą wspólnie podjęte działania realizowane przez reprezentantów organizacji pozarządowych, grup nieformalnych, instytucji kultury i oświaty, samorządu gminnego jak również partnerskich instytucji pozarządowych.

Cele operacyjne określone dla obszaru strategicznego nr 4. Rozwój kapitału społecznego w oparciu o dziedzictwo kulturowe i oświatę.

Cel operacyjny:

4.1. Rozwój inicjatyw kulturalnych, zwiększenie dostępu do dorobku kultury.

Zadania: stworzenie atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu poprzez inicjowanie działań kulturalnych skierowanych do społeczności lokalnych; organizacja wydarzeń

artystycznych, projektów i inicjatyw z zakresu edukacji artystyczno-medialnej, edukacji kulturowej, historycznej; rozpoczęcie działań zmierzających do utworzenia jednostki - placówki kultury w gminie Przytyk, organizacja wydarzeń skierowanych do społeczności lokalnych w tym kulturalnych, sportowych, turystycznych; realizacja działań związanych z ogłaszaniem konkursów i przeznaczaniem do realizacji zadań publicznych w zakresie rozwoju rekreacji i upowszechniania sportu; rozwój i poszerzenie oferty kulturalnej działających świetlic wiejskich; udostępnianie niezagospodarowanych obiektów sportowych i kulturalnych społeczności lokalnej; promocja dziedzictwa kulturowego poprzez rozwój zespołów i kapel ludowych w tym organizację wydarzeń artystycznych promujących dziedzictwo kulturowe i folklor, organizacja i współorganizacja imprez integrujących społeczność w tym Festyn "Postaw na Rodzinę", Festyn "Powitanie Lata w Domaniowie", "Kochanowski -Przystanek Wesele", "Turniej Regionalny" ; rozwój zespołu - młodzieżowej orkiestry dętej Moderato działającej przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Przytyku poprzez zakup sprzętu muzycznego i elementów strojów oraz organizacją występów i szkoleń; inicjowanie współpracy z Kołami Gospodyń Wiejskich oraz integrowanie ich działań

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

4. 2. Rozwój infrastruktury kulturalno-oświatowej.

Zadania: budowa, modernizacja, rozbudowa i doposażenie obiektów sportowych(w tym. m.in. zaplanowano budowę boisk do siatkówki plażowej na Plaży w Wólce Domaniowskiej), modernizacje hal sportowych, budowę siłowni na powietrzu na terenie gminy, budowę małej infrastruktury sportowej w tym tras rowerowych, nordic walking, ścieżek sportowych; budowa ośrodków kultury w tym wiejskich domów ludowych, modernizacja i rozwój placówek kulturowych w tym adaptacja istniejących budynków, świetlic, budynków OSP do funkcji pełnienia jako lokalnych centrów kultury; inicjowanie międzygminnej oraz międzynarodowej współpracy na rzecz rozwoju kultury i oświaty; systematyczne modernizowanie placówek dydaktycznych wraz z całą infrastrukturą (m.in sale sportowe, boiska przyszkolne), budowa i wyposażanie wiejskich domów ludowych, adaptacja z remontem istniejących obiektów niepełniących obecnie roli kulturowej w placówki kulturalne z przeznaczeniem dla społeczności lokalnych; w tym w szczególności do realizacji podjęte będą działania związane z modernizacją i zakupem wyposażenia budynku Biblioteki Publicznej w miejscowości Przytyk, budowa Domu Ludowego w miejscowości Goszczewice; modernizacja budynku świetlicy wiejskiej w miejscowości Wygnanów; remont budynku Remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Potkana; modernizacja budynku Remizy Ochotniczej Straży Pożarnej

w miejscowości Wrzos; modernizacja budynku Remizy Ochotniczej Straży Pożarnej w miejscowości Dęba;

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

4. 3. Rozwój kształcenia, zapobieganie wykluczeniu społecznemu wśród mieszkańców poprzez stworzenie optymalnych warunków rozwoju.

Zadania: realizacja inicjatyw związanych z włączeniem mieszkańców w życie społeczno-publiczno-kulturalne; organizacja szkoleń edukacyjnych, multimedialnych, kulturowych; rozszerzenie pozalekcyjnej oferty zajęć dla młodzieży i dzieci; rozwój i współpraca z organizacjami pozarządowymi w celu animowania działań i pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na działania adresowane do mieszkańców w tym dzieci i młodzieży; organizacja szkoleń zawodowych, pozwalających zdobywać nowe umiejętności i kompetencje mieszkańcom gminy; przygotowanie oferty szerokiego wachlarza zajęć pozalekcyjnych i inicjatyw pogłębiających wiedzę i zainteresowania uczniów; przygotowanie oferty kulturalnej dla osób starszych, w tym seniorów; wspieranie edukacji przedszkolnej; wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez zaproponowanie różnych form edukacji pozaszkolnej; wsparcie realizowane w ramach zadań Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej; podnoszenie jakości kształcenia w szkołach poprzez doszkalanie kadr nauczycielskich i doposażenie szkół w nowy sprzęt; realizacja doradztwa, poradnictwa specjalistycznego i terapii psychologicznej; realizacje szkoleń i warsztatów kształtujących kompetencje mieszkańców.

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

4. 4. Sprawna i aktywna gmina. Budowa kapitału społecznego przez władze samorządowe.

Zadania: rozwój współpracy z organizacjami pozarządowymi, cyfryzacja, rozbudowa i udostępnienie informacji na platformie cyfrowej, doskonalenie kompetencji kadr administracji samorządowej, rozwój infrastruktury teleinformatycznej, wspierającej rozwój e-administracji, modernizacja budynków administracji publicznej i przystosowanie jej do obsługi osób starszych i niepełnosprawnych,

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

Cel operacyjny:

4.5. Integracja społeczna i kreowanie działań grup nieformalnych i organizacji pozarządowych.

Zadania: promowanie i wspieranie lokalnych animatorów kultury oraz lokalnych artystów i twórców ; organizacja wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym, wspieranie tworzenia organizacji pozarządowych; prowadzenie punktu w Gminie związanym z aktywizacją i świadczącym konsultacje i doradztwo dla organizacji pozarządowych, pomoc w przygotowywaniu wniosków i realizacja partnerskich inicjatyw związanych z rozwojem organizacji pozarządowych i realizowanych przez nich inicjatyw; w ramach partnerstwa z Lokalną Grupą Działania "Razem dla Radomki" organizacja szkoleń i warsztatów dla przedstawicieli lokalnych społeczności oraz umożliwienie korzystania z funduszy przeznaczanych przez LGD na realizację projektów grantowych; promocja i przekazywanie informacji o organizacjach jak również ich inicjatywach na stronie internetowej Urzędu Gminy; rozwój organizacji pozarządowych; podejmowanie i realizacja przez nich projektów z zakresu dziedzictwa kultury, sportu, działań edukacyjno-społecznych, współpraca przy przygotowaniu aplikacji i wniosków o realizację działań ze środków zewnętrznych;

Realizacja wskazanego zadania obejmować będzie mogła obszar całej gminy.

6. OKRES CZASOWY PLANOWANYCH PRZEDSIĘWZIĘĆ.

Wskazane zadania ujęte w poszczególnych obszarach, celach operacyjnych i zadaniach strategicznych przedstawionych w Planie Strategicznym posiadają odpowiednio przypisany horyzont i okres czasowy w którym będą realizowane. Przy ich określeniu niezmiernie ważna jest weryfikacja potrzeb i możliwości budżetowych Urzędu Gminy, jako najbardziej zaangażowanego podmiotu we wdrażanie określonych priorytetów.

Dwie przedstawione przez nas kategorie, jakimi jest horyzont i okres czasowy są ze sobą ściśle powiązane. Okres czasowy Strategii to odcinek czasu począwszy od dnia jej przyjęcia przez Radę Gminy do dnia w którym planowane jest zakończenie zadania strategicznego. Horyzont czasowy jest odcinkiem określonym od dnia przyjęcia Strategii przez Radę Gminy, do dnia, w którym planowane jest osiągnięcie ostatnich jego efektów. Dlatego część zadań strategicznych może przynieść efekty dopiero po czasie ich realizacji (np. w sytuacji budowy inwestycji, której zaplanowane efekty można będzie zweryfikować dopiero po kilku latach od oddania jej do użytku). Dlatego przyjęty zakres czasowy został wskazany na lata 2016-2023, a przewidywany horyzont czasowy na lata 2016-2025.

Przedstawiony poniżej zakres czasowy celów operacyjnych został oparty o charakterystykę zaplanowanych zadań, w których większość ma charakter "ciągły" tzn. taki, którego realizacja będzie wdrażana przeważnie przez cały wskazany okres czasowy. Dlatego, zakres czasowy większości obszarów obejmuje cały okres realizacji Strategii, przypadający na lata 2016-2023. Pozwala to na podejmowanie wielu działań związanych z aktywizacją zmierzającą w kierunku rozwoju szerokiej grupy operacji, przez cały okres jej wdrażania. Poniżej prezentujemy zbiorczy horyzont czasowy dla realizacji poszczególnych celi operacyjnych.

Tabela. Zakres czasowy celów operacyjnych

Numer celu operacji	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy oraz podniesienie bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez modernizację, budowę i rozwój sieci drogowej.								
1.2. Rozbudowa infrastruktury okołodrogowej.								
1.3. Rozwój gospodarki wodno-ściekowej w gminie.								
1.4. Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.								
1.5. Rozwój obiektów kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, dydaktycznych i użyteczności								

publicznej.								
1.6. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej i jej wpływ na budowę społeczeństwa informacyjnego.								
1.7. Rozwój infrastruktury gospodarczej.								
2.1. Poprawa jakości infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w gminie.								
2.2. Stworzenie spójnej oferty promocyjnej turystykę gminy.								
2.3. Ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego.								
3.1. Poprawa jakości i wydajności produkcji rolnej.								
3.2. Wspieranie pozarolniczych form działalności gospodarczej.								
3.4. Wspieranie rozwoju ekologicznego rolnictwa, przetwórstwa i grup producenckich.								
- 3.5. Rozwój rolnictwa w oparciu o produkt tradycyjny "Papryka Przytycka", przetwórstwo rolne oraz budowę marketingu produktów lokalnych.								
3.6. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy								
4.1. Rozwój inicjatyw kulturalnych, zwiększenie dostępu do dorobku kultury								
4.2. Rozwój infrastruktury kulturalno-oświatowej.								
4.3. Rozwój kształcenia, zapobieganie wykluczeniu społecznemu wśród mieszkańców poprzez stworzenie optymalnych warunków rozwoju.								
4.4. Sprawna i aktywna gmina. Budowa kapitału społecznego przez władze samorządowe.								
4.5. Integracja społeczna i kreowanie działań grup nieformalnych i organizacji pozarządowych.								

Opracowanie własne

7. FINANSOWANIE STRATEGII.

7.1. Efektowne wdrażanie zaplanowanego Planu Strategii.

W celu efektywnego wdrażania zaplanowanego Planu Strategii kluczowy element stanowić będzie proces finansowania poszczególnych zadań wpływających na osiągnięcie celów strategicznych. Podstawowym źródłem finansowania części działań będą środki z budżetu gminy Przytyk. Z uwagi na wytyczone cele oraz ambitne podejście dotyczące budowy procesu rozwoju gminy, niezbędnym elementem będzie pozyskiwanie zewnętrznych źródeł dofinansowania ze funduszy Unii Europejskiej i środków krajowych. Niezmiernie istotnym elementem będzie też aktywizacja partnerów i podjęcie przez nich wspólnych działań, związanych z poszukiwaniem możliwości szerokiego finansowania zaplanowanych inicjatyw.

Władze gminy Przytyk przewidują finansowanie strategii z różnych źródeł finansowych, a wśród nich wyróżnimy:

- środki budżetu gminy Przytyk,
- zewnętrzne środki publiczne, możliwe do pozyskania z budżetu Państwa, programów Rządu RP, oraz z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020.

Pozostałymi źródłami finansowania strategii będą programy ze środków unijnej perspektywy na lata 2014-2020 w tym:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020,
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020,
- Programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014-2020,
- środki z fundacji zagranicznych w tym Szwajcarskie i Norweskie Instrumenty Finansowe.

Zadania strategiczne będą finansowane również ze środków krajowych oraz pozostałych w których wyróżnimy:

- Program Rozwoju Gminnej i Powiatowej Infrastruktury Drogowej,
- programy Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- programy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- programy Ministerstwa Sportu i Turystyki,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

- oraz z polskich fundacji i organizacji, promujących realizację projektów wzmacniających kapitał społeczny, rozwój polskich wsi;
- od inwestorów lokalnych, krajowych, zagranicznych,
- fundusze z sektora prywatnego, dostępne w ramach realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych,
- z wkładu prywatnego
- z innych źródeł.

Na dochody budżetu składać się będą m.in.: dotacje na zadania zlecone, subwencja ogólna (część oświatowa i zdrowotna); dochody własne (w tym podatki i opłaty lokalne, dochody z majątku gminy, udział z podatków stanowiących dochody budżetu państwa, odsetki od środków na rachunkach bankowych, pozostałe dochody).

Samorząd gminy ubiegać się będzie o wsparcie finansowe w ramach zadań związanych z rozwojem infrastruktury technicznej, turystyki, edukacji, ochrony środowiska, rozwojem rynku pracy i edukacji, działań z zakresu aktywizacji społecznej. Gmina będzie również wspierać sektor społeczno-gospodarczy przy realizacji procesów związanych z aplikacją o środki zewnętrzne. W realizacji działań na rzecz sektora społeczno-gospodarczego istnieje ogromna szansa na rozwój społeczności lokalnej, mieszkańców, dlatego gmina będzie priorytetowo traktować działania związane z realizacją działań doradczych i świadczeniem pomocy przy aplikacji o środki pomocowe na rozpoczęcie i rozwój działalności gospodarczej. Ważnym aspektem będzie też pozyskanie inwestorów zewnętrznych, którzy są szansą na jeszcze szybszy rozwój oraz zwiększenie dochodów gminy z tytułu podatków i opłat lokalnych.

Proces finansowania zadań określonych obszarach strategicznych będzie zadaniem nadrzędnym do pozostałych i to od skuteczności jego realizacji będzie zależeć efektywność realizacji zaplanowanych celów. Niezmiernie ważna jest konsekwentna realizacja założeń Strategii poprzez umiejętne wykorzystanie lokalnych zasobów, wykorzystywanie możliwości i szans na pozyskanie środków z funduszy krajowych i zagranicznych na realizację określonych inicjatyw, która może wpłynąć na efektywny rozwój całej społeczności gminy Przytyk.

8. ZBIEŻNOŚĆ STRATEGII Z DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU.

Strategia Rozwoju Gminy Przytyk jest dokumentem spójnym z koncepcją rozwoju powiatu radomskiego określoną w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 r. Wpisuje się także w cele rozwoju wskazane w Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego oraz z projektami przedstawionymi w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego.

Przedstawione zadania w Planie Strategii są spójne i określone zostały w zgodzie z dokumentami, polityką i zamierzeniami rozwoju kraju oraz Unii Europejskiego w zakresie rozwoju terytorialnego, wpisując się w wytyczne dokumentów strategicznych, które odpowiadają za system zarządzania rozwojem kraju.

Stanowią je następujące dokumenty:

- Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne Państwo (Przyjęte przez Radę Ministrów - 25.09.2012 r.)
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, miasta, obszary wiejskie (przyjęta przez Radę Ministrów 13.07.2010 r.)
- koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13.12.2011 r.)
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (zatwierdzony przez Komisję Europejską 12.12. 2014 r.)
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności - (przyjęta przez Radę Ministrów 5.02.2013 r.)
- Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu "Europa 2020" (zatwierdzona przez Radę Europejską w dniu 17.07.2010 r.)
- Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2030 r. (zatwierdzony przez Sejmik Województwa Mazowieckiego w dniu 28.10.2013 r.)
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (zatwierdzony przez Komisję Europejską w dniu 12.02.2015 r.)
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku. (przyjęta uchwałą Rady Powiatu z dnia 19.05.2008 r.)
- Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia "Razem dla Radomki" na lata 2016-2023 (przyjęta uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia dnia 22.12.2015 r.)
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego w dniu 7 lipca 2014 r.)

9. SYSTEM WDRAŻANIA I ZARZĄDZANIA STRATEGIĄ.

Strategia jest dokumentem opracowywanym przez całą wspólnotę lokalną, dlatego efekty jej wdrażania, jak również osiągnięcie zaplanowanych celów zależne będzie od stopnia zaangażowania w jej realizację wszystkich zainteresowanych stron. Strategia nie może ograniczać się tylko i wyłącznie do kompetencji ustawowych samorządu gminy Przytyk, ale zgodnie z określonymi w Planie Strategii zadaniami - uwzględnia podjęcie realizacji poszczególnych inicjatyw również przez inne podmioty.

Odpowiedzialni za jej realizację w najwyższym stopniu będą Władze gminy, które przy wsparciu przedstawicieli instytucji, placówek kultury i oświaty, reprezentantów grup społecznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, rolników, partnerów oraz wszystkich mieszkańców - w trosce o zrównoważony rozwój podejmować będą wspólny wysiłek, współpracę mającą na celu osiągnięcie zakładanych w niniejszym dokumencie rezultatów.

Zasada partnerstwa będzie podstawą regułą zarządzania w procesie wdrażania Strategii określonej na lata 2016-2023 i stanowić będzie konieczny warunek wpływający na skuteczność jej realizacji. Jest to związane z faktem, że zakres oddziaływania Strategii składa się również na zadania wykraczające poza sferę kompetencji samorządu gminnego. Z uwagi na jej wielopoziomowy charakter zarządzania - wielosektorowe partnerstwo będzie stanowić podstawową zasadę, sposób określający jej prawidłowy system wdrażania, gwarantujący jej sukcesywną realizację opartą na otwartej i aktywnej współpracy wszystkich podmiotów. Przedstawiona współpraca wynika również z faktu i pewnych zależności - albowiem na sukcesywną realizację odpowiednio zaplanowanego rozwoju gminy Przytyk stanowić będą również zadania wykraczające poza sferę kompetencji samorządu, a stanowić zadania własne partnerów. Dlatego podział zadań w strategii możemy określić następująco:

- Zadania ustawowe - wynikające z dyspozycji ustawowych. Strategia nie musi przedstawiać opisu do wszystkich zadań ustawowych, a brak jakiegś inicjatywy w przedstawionych zadaniach strategicznych, wcale nie będzie oznaczać że zadanie to nie będzie realizowane. Przeciwnie, stanowić będzie jedno z podstawowych zobowiązań gminy, jednak nie będzie ono miało dla niej strategicznego znaczenia.
- Zadania fakultatywne -których jedynym realizatorem będzie samorząd gminy. Nie są one przewidziane ustawami, lecz wynikać będą z potrzeby rozwoju gminy. Ustalone są w odniesieniu do ilości środków którymi dysponuje gmina, oraz od możliwości pozyskania środków pozabudżetowych.
- Zadania fakultatywne, których współrealizatorem będzie samorząd gminy - to zadania których partnerem będzie Urząd Gminy, który może je zainicjować, odpowiadać za jego koordynację, zlecić jego dofinansowanie, odpowiadać za wsparcie merytoryczno-kadrowe, wykonanie części zadania, pomoc w uzyskaniu środków na realizację zadania

ale pod zaistnieniem warunku, w którym znajdzie się podmiot zainteresowany realizacją inicjatywy w porozumieniu z Urzędem Gminy.

- Zadania pozostałe realizowane przez Partnerów - to inicjatywy których realizacja sprzyja rozwojowi gminy, jednak rola kluczowa w ich realizacji należy do pozostałych podmiotów zaangażowanych w budowę zrównoważonej strategii. Zadania te mogą realizować m.in. organizacje pozarządowe, władze powiatowe, wojewódzkie, organizacje sportowe, instytucje kultury i oświaty, przedsiębiorcy, rolnicy i lokalni liderzy środowiska wiejskich.

Za nadzór i realizację poszczególnych założeń odpowiadać będą przedstawiciele władzy gminy oraz osoby - lokalni liderzy, którzy aktywnie uczestniczyli w procesie przygotowania Strategii Rozwoju Gminy Przytyk. Będą oni aktywnie uczestniczyć w realizacji poszczególnych celów strategicznych; weryfikować proces ich wdrażania; uczestniczyć w działaniach związanych z pozyskiwaniem środków finansowych na realizację Strategii; identyfikować i zgłaszać problemy i zagrożenia; wyszukiwać szanse na rozwój gminy; zgłaszać pomysły, uwagi i propozycje zmian; pobudzać nowe inicjatywy.

Podsumowując przedstawiony proces współpracy w zakresie wdrażania i zarządzania realizacją Strategii Rozwoju Gminy Przytyk niezbędna będzie ciągła weryfikacja wdrażanych działań, którą osiągniemy poprzez bieżący monitoring. W momencie zamknięcia okresu realizacji Strategii, określony przez nas na 2023 rok zostanie przygotowana ewaluacja Strategii, do której opracowany zostanie końcowy raport. W podejmowanych pracach warto pamiętać, iż planowanie strategiczne to planowanie ciągłe, które musi uwzględniać zmienne otoczenie, pojawiające się nowe wyzwania, szanse, zagrożenia - które modą zdeterminować i wpłynąć na jego weryfikację czy ewentualną aktualizację.

10. MONITORING STRATEGII.

Przedstawiony system wdrażania i realizacji procesu Strategii Rozwoju Gminy Przytyk, przedstawiony w poprzednich rozdziałach uwypatnia nam, jak ważnym elementem jest odpowiednio określony i prowadzony system monitorowania. Otrzymane na jego podstawie informacje będą służyły nam do oceny skuteczności podjętych działań i zasadności wydatkowania środków finansowych. Monitoring pozwoli nam weryfikować ewentualne zagrożenia, oceniać postępy jak również wpływać na mobilizację lokalnej społeczności do zwiększenia aktywności w podejmowaniu prac na rzecz rozwoju gminy.

Bieżący nadzór będzie sprzyjał okresowej ocenie dokonywanej przez zespół nadzorujący proces wdrażania Strategii. Kluczowymi osobami przy realizacji monitoringu będą pracownicy samorządu oraz Wójt Gminy, którzy sprawować będą bezpośredni monitoring, przekazując przygotowywane raporty partnerom. To właśnie przedstawiciele Urzędu Gminy wspólnie z wybranymi partnerami, stanowić będą organ odpowiedzialny za proces monitorowania wdrażania Strategii. Przygotowywać będą raporty, weryfikować zestaw wskaźników służących do oceny postępów we wdrażaniu strategii. Raporty z realizacji rac będą dokonywać w cyklu rocznym, na podstawie opracowanego raportu - przedstawiającego analizę zebranych danych na bazie zaakceptowanych wcześniej wskaźników monitoringowych.

Pierwszy raport obejmujący rok 2016 zostanie przygotowany w okresie do dnia 30 czerwca 2017 r. , i zostanie poddany ocenie Wójta i Rady Gminy, którzy dokonają oceny wdrażania Strategii, proponując ewentualną aktualizację jej treści. Kolejne raporty wyznaczane będą w terminach do 30 czerwca każdego kolejnego roku aż do przygotowania raportu końcowego, zaplanowanego na 2024 rok. Tak odpowiednio wdrożony system monitoringu zakładanych celów i zadań zapewni efektywną ich realizację.

Zaproponowany zestaw wskaźników służący do monitorowania czterech priorytetowych obszarów gminy, celów operacyjnych.

Obszar strategiczny nr 1.		
Infrastruktura techniczna wpływająca na poprawę jakości życia mieszkańców		
Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźniki monitorowania strategii
1. Rozwój infrastruktury	1.1. Zwiększenie dostępności	- długość wybudowanych dróg, - długość zmodernizowanych dróg,

technicznej i jej wpływ na wzrost jakości życia mieszkańców.	komunikacyjnej gminy oraz podniesienie bezpieczeństwa ruchu drogowego poprzez modernizację, budowę i rozwój sieci drogowej	- udział dróg o nawierzchni twardej (ulepszonej) w długości dróg ogółem, - nakłady na utrzymanie dróg, - nakłady na remont i budowę dróg,
	1.2. Rozbudowa infrastruktury okołodrogowej	- liczba i powierzchnia nowo wybudowanych lub zmodernizowanych stref parkingowych, - liczba zmodernizowanego oświetlenia ulicznego, - liczba i powierzchnia wybudowanych lub zmodernizowanych ciągów pieszych (w tym chodników),
	1. 3. Rozwój gospodarki wodno-ściekowej	- długość sieci wodociągowej, - długość sieci kanalizacyjnej, - ilość połączeń kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych, - stopień zużycia wody, - liczba gospodarstw korzystających z sieci kanalizacyjnej w stosunku do ludności ogółem, - liczba gospodarstw korzystających z sieci wodociągowej w stosunku do ludności ogółem, - przepustowość oczyszczalni ścieków - procent obelgiwanych - liczba wybudowanych przydomowych oczyszczalni ścieków;
	1.4. Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii	- liczba przedsiębiorstw wykorzystujących odnawialne źródła energii, - liczba instytucji wykorzystujących odnawialne źródła energii, - liczba gospodarstw wykorzystujących odnawialne źródła energii, - liczba firm działających w branży energetyki odnawialnej, - liczba zrealizowanych szkoleń mających na celu informowanie o zaletach korzystania z odnawialnych źródeł energii,
	1. 5 Rozwój obiektów kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych, dydaktycznych i użyteczności publicznej.	- liczba nowo powstałych obiektów sportowych - liczba utworzonych nowych placów zabaw, - liczba utworzonych i zmodernizowanych świetlic wiejskich i domów ludowych, - liczba zmodernizowanych placówek oświatowych, - liczba zmodernizowanych budynków Ochotniczych Straż Pożarnych, - liczba zaadaptowanych budynków publicznych na potrzeby tworzenie miejsc integracji społecznej,
	1. 6. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej i jej wpływ na budowę społeczeństwa informacyjnego.	- liczba utworzonych miejsc z bezpłatnym Internetem (hot-spotów) , - stopień pokrycia siecią telefoniczną obszaru gminy Przytyk, - ilość osób korzystających z dostępu do sieci telefonicznych i internetowych,
	1. 7. Rozwój infrastruktury gospodarczej.	- stopień aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego z ukierunkowaniem na tworzeniem budowy sfer przemysłowo-gospodarczych

Obszar strategiczny nr 2. Atrakcyjna infrastruktura turystyczna, rekreacyjna i kulturowa gminy		
Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźniki monitorowania strategii
2. Utworzenie warunków do rozwoju turystyki, rekreacji i kultury w gminie	2.1. Poprawa jakości infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej w gminie.	- liczba utworzonych obiektów małej infrastruktury turystycznej, - długość utworzonych tras rowerowych, - długość utworzonych tras przyrodniczo-edukacyjnych, - długość utworzonych tras Nordic Walking, - liczba utworzonych obiektów branży gastronomiczno-noclegowej, - liczba utworzonych działalności agroturystycznych, - liczba wydarzeń organizowanych na terenie gminy związanych z promocją turystyki i dziedzictwa kulturowego, - liczba utworzonych lub zmodernizowanych obiektów i miejsc podnoszących atrakcyjność turystyczną gminy Przytyk, - liczba osób korzystających z bazy noclegowo-gastronomicznej w gminie Przytyk,
	2.2. Stworzenie spójnej oferty promocyjnej turystykę gminy.	- liczba wydanych materiałów promocyjnych, - liczba przygotowanych opracowań internetowych promujących walory turystyczne gminy, - liczba przygotowanych opracowań internetowych promujących dziedzictwo kulturowe gminy, - wzrost marki produktu tradycyjnego "Papryki Przytyckiej" - liczba projektów zrealizowanych ze środków zewnętrznych promujących walory turystyczno-krajobrazowe gminy,
	2.3. Ochrona zabytkowych obiektów dziedzictwa kulturowego.	- liczba obiektów dziedzictwa kulturowego objęta renowacją, - liczba zrealizowanych projektów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;

Obszar strategiczny nr 3. Konkurencyjne i innowacyjne rolnictwo i przedsiębiorczość		
Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźniki monitorowania strategii
3. Wzrost konkurencyjności gospodarstw rolnych i przedsiębiorców	3.1. Poprawa jakości i wydajności produkcji rolnej.	- liczba przeprowadzonych szkoleń skierowanych do rolników, - liczba osób uczestniczących w szkoleniach z zakresu możliwości rozwoju gospodarki rolnej, - liczba udzielonych konsultacji i doradztwa, - weryfikacja uzyskanych dochodów przez gospodarstwa w zakresie prowadzenia produkcji rolnej, - realizacja projektów współpracy z instytucjami otoczenia biznesu oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju produkcji rolnej,
	3.2 Wsparcie pozarolniczych form działalności gospodarczej.	- realizacja szkoleń w zakresie zdobywania nowych umiejętności i kwalifikacji pozwalających na realizację pozarolniczych form działalności gospodarczych - ilość, - liczba osób biorących udział w dedykowanych szkoleniach

		tematycznych, - liczba udzielonych konsultacji i doradztwa, - liczba szkoleń na temat możliwości pozyskiwania środków unijnych na realizację działalności pozarolniczych, - realizacja projektów współpracy z instytucjami otoczenia biznesu oraz organizacjami pozarządowymi na rzecz wsparcia pozarolniczych form działalności, - liczba zorganizowanych szkoleń mających na celu wsparcie osób planujących podjęcie działalności i gospodarczej - liczba osób które podjęły pozarolniczą formę działalności,
	3.3. Rozwój przedsiębiorczości lokalnej poprzez tworzenie warunków sprzyjających dla budowania postaw przedsiębiorczych.	- liczba zorganizowanych szkoleń mających na celu wsparcie osób planujących podjęcie działalności i gospodarczej - weryfikacja stopy bezrobocia - liczba osób długotrwale bezrobotnych w ilości osób bezrobotnych ogółem - weryfikacja wzrostu stopy zatrudnienia, - liczba osób które podjęły zatrudnienie, - liczba stworzonych nowych miejsc pracy przez dotychczas działające podmioty gospodarcze, - liczba działań promocyjno-informacyjnych mających na celu zwiększenie aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw, - liczba osób korzystających z form wsparcia: staże, szkolenia zawodowe, grantów na zagospodarowanie poza miejscem zamieszkania - liczba osób uczestniczących w szkoleniach w zakresie budowania postaw przedsiębiorczych,
	3.4. Wspieranie rozwoju ekologicznego rolnictwa, przetwórstwa i grup producenckich.	- liczba zorganizowanych szkoleń i doradztwa mających na celu przekazanie informacji o z zakresu prowadzenia gospodarstw ekologicznych i produkcji żywności ekologicznych, - liczba zorganizowanych szkoleń w zakresie zakładania grup producenckich oraz możliwościami uzyskania dofinansowania na ten cel; - liczba podjętych działalności gospodarczych i rolniczych związanych z produkcją żywności ekologiczną i przetwórstwem, - liczba działających grup producenckich, - liczba osób uczestniczących w szkoleniach z zakresu ekologicznego rolnictwa, przetwórstwa i grup producenckich,
	3.5. Rozwój rolnictwa w oparciu o produkt tradycyjny "Papryka Przytycka", przetwórstwo rolne oraz budowę marketingu produktów lokalnych.	- ilość zrealizowanych materiałów promujących produkt tradycyjny "Papryka Przytycka" - uczestnictwo w wydarzeniach promocyjnych, targach o charakterze krajowym i międzynarodowym - wskaźnik ilości, - ilość zorganizowanych Ogólnopolskich Targów Papryki, - liczba zorganizowanych specjalistycznych szkoleń dla producentów papryki, - opracowanie spójnego systemu identyfikacji wizualnej dla produktu tradycyjnego, - stopa wzrostu eksportu papryki za granice, - ilość gospodarstw zajmujących się produkcją papryki przytyckiej (weryfikacja tendencji rozwojowych), - utworzenie wysokiej oferty sprzedaży produktów i określenie form dystrybucji przez Gminne Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego w Słowikowie
	3.6. Zwiększenie atrakcyjności	- stopień aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego

	inwestycyjnej gminy	z ukierunkowaniem na tworzeniem budowy sfer przemysłowo-gospodarczych - powierzchnia przygotowanych gruntów pod działania inwestycyjne,
--	---------------------	--

Obszar strategiczny nr 4 Rozwój kapitału społecznego w oparciu o dziedzictwo kulturowe i oświatę.		
Cel strategiczny	Cel operacyjny	Wskaźniki monitorowania strategii
4. Rozwój społeczności lokalnej oraz kultury i oświaty poprzez poprawę jakości infrastruktury kulturalno-oświatowej oraz podejmowanie działań na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej i animacji kulturalnej w gminie.	4.1. Rozwój inicjatyw kulturalnych, zwiększenie dostępu do dorobku kultury	- liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych, - liczba osób uczestniczących w wydarzeniach kulturalnych, - liczba zorganizowanych projektów i inicjatyw z zakresu edukacji artystyczno-medialnej, kulturowej lub historycznej, - liczba utworzonych jednostek kultury na terenie gminy, - liczba artystów ludowych, muzyków ludowych objętych projektami i inicjatywami, - liczba zorganizowanych imprez integrujących społeczność lokalną, - liczba zespołów doposażonych w ramach realizowanych inicjatyw,
	4.2. Rozwój infrastruktury kulturalno-oświatowej.	- liczba osób korzystających z obiektów i instytucji kultury, - liczba utworzonych jednostek kultury na terenie gminy, - liczba wyremontowanych budynków remiz OSP, - liczba wybudowanych, zmodernizowanych obiektów sportowych, - liczba wybudowanych, zmodernizowanych obiektów pełniących role placówek kulturalnych, w tym świetlic wiejskich i domów ludowych, - liczba zaadaptowanych budynków do pełnienia funkcji lokalnych centrów kultury, - liczba zorganizowanych inicjatyw międzygminnych oraz międzynarodowych związanych z rozwojem kultury i oświaty, - liczba zmodernizowanych placówek dydaktycznych wraz z posiadaną przez nich infrastrukturą,
	4.3. Rozwój kształcenia, zapobieganie wykluczeniu społecznemu wśród mieszkańców poprzez stworzenie optymalnych warunków rozwoju.	- liczba zrealizowanych inicjatyw związanych z włączeniem mieszkańców w życie społeczno-kulturalne, - liczba szkoleń zorganizowanych dla dzieci i młodzieży, - liczba szkoleń zorganizowanych dla osób starszych, - liczba działań związanych z rozszerzeniem oferty zajęć pozalekcyjnych, - liczba osób starszych, oraz niepełnosprawnych objętych działaniami i wsparciem instytucjonalnym i pozainstytucjonalnym, - liczba zorganizowanych szkoleń zawodowych, pozwalających zdobyć nowe umiejętności i kompetencje, - wzrost kompetencji kadr nauczycielskich - liczba osób - liczba osób korzystających ze specjalistycznego poradnictwa - liczba osób objętych działaniem Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, - liczba wydanych świadczeń przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, - poziom wzrostu posiadanego zaplecza i infrastruktury edukacyjnej w gminie,
	4.4. Sprawna i aktywna gmina. Budowa kapitału społecznego przez władze	- liczba inicjatyw zrealizowanych w ramach partnerstwa publiczno-społecznego, - liczba osób - pracowników samorządów uczestniczących w szkoleniach na rzecz doskonalenia kadr administracji samorządowej, - rozwój działań związanych z budową e-administracji - wdrożenie

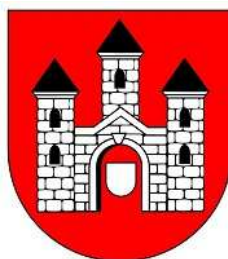

	samorządowe.	odpowiedniej platformy elektronicznej, - liczba osób korzystających z punktów informacji i doradztwa w Urzędzie Gminy Przytyk,
	4.5. Integracja społeczna i kreowanie działań grup nieformalnych i organizacji pozarządowych.	- liczba nowo utworzonych organizacji pozarządowych, - liczba podjętych inicjatyw przez organizacje pozarządowe, - liczba osób działających w strukturach III sektora, - liczba wspólnych inicjatyw realizowanych przez władze samorządowe wraz z partnerami społecznymi, - liczba szkoleń skierowanych na rzecz rozwoju organizacji pozarządowych, - liczba uczestników szkoleń skierowanych na rzecz rozwoju organizacji pozarządowych, - liczba projektów zrealizowanych przez organizacje pozarządowe w ramach pozyskanych funduszy zewnętrznych, - liczba zorganizowanych inicjatyw kulturowych, w tym wydarzeń artystycznych, warsztatów, szkoleń, - utworzenie punktu doradztwa dla NGO, - promocja i informowanie o działaniach realizowanych przez organizacje pozarządowe na stronie internetowej Urzędu Gminy w Przytyku,

11. ZAŁĄCZNIK NR 1.

**ANKIETA INFORMACYJNA
ZWIĄZANA Z PRZYGOTOWANIEM STRATEGII ROZWOJU GMINY
PRZYTYK
NA LATA 2016-2023**

Zapraszamy Państwa do wypełnienia Ankiety Informacyjnej, której celem jest opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Przytyk na lata 2016-2023. Strategia stanowić będzie podstawowy i najważniejszy dokument samorządu gminy, określający obszary, cele i kierunki podejmowanych działań kształtujących rozwój w przestrzeni lokalnej. W systemie zarządzania dokument ten będzie stanowił kluczową rolę, jako generalny plan postępowania władz samorządowych, partnerów społecznych i gospodarczych, którzy będą na niego powoływać się w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych oraz w oparciu o niego budować własne plany strategiczne. Realizacja wyzwań rozwojowych gminy Przytyk będzie wiązać się z podjęciem współpracy pomiędzy różnymi instytucjami, w tym również pomiędzy całą wspólnotą lokalną, dlatego zachęcamy Państwa - mieszkańców naszej gminy (osoby fizyczne, przedsiębiorców, rolników), organizacje pozarządowe, ale również przedstawicieli samorządu czy placówek kulturalno-oświatowych w zaangażowanie się w proces przygotowania wspomnianego dokumentu.

Prosimy o wypełnienie ankiety w terminie do dnia 7 grudnia 2015 r. i przekazanie jej osobiście do Sekretariatu Urzędu Gminy w Przytyku (ul. Zachęta 57, 26-650 Przytyk) lub drogą mailową na adres: przytyk@przytyk.pl. Zapraszamy do współpracy przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy Przytyk.

Informacje ogólne.	
Miejsce zamieszkania	☐ Gmina Przytyk ☐ Poza obszarem Gminy Przytyk
Płeć	☐ Kobieta ☐ Mężczyzna

Wykształcenie	☐ Podstawowe ☐ Zawodowe ☐ Średnie ☐ Wyższe
Zatrudnienie	☐ Rolnictwo ☐ Handel ☐ Usługi ☐ Produkcja ☐ Działalność gospodarcza ☐ Samorząd terytorialny ☐ Uczeń/Student ☐ Emeryt/Rencista ☐ Osoba bezrobotna ☐ Osoba nieaktywna zawodowo ☐ Inne (proszę wskazać jaki)
Wiek	☐ Poniżej 18 lat ☐ 18- 25 lat ☐ 26 – 35 lat ☐ 36-45 lat ☐ 46-59 lat ☐ Powyżej 60 r. życia

Pytania ankietowe
<u>Pytanie nr 1.</u> Jak ocenia Pani/Pan warunki życia w gminie Przytyk?
☐ Bardzo dobre ☐ Dobre ☐ Zadowalające ☐ Źłe
<u>Pytanie nr 2.</u>

Proszę wskazać maksymalnie trzy obszary, które według Pani/Pana są największym atutem gminy?

- ☐ Turystyka i rekreacja (walory krajoznawcze)
 - ☐ Kulturowanie zwyczajów oraz tradycji
 - ☐ Pro-rozwojowa polityka Gminy
 - ☐ Dobra baza oświatowa
 - ☐ Dogodna komunikacja
 - ☐ Infrastruktura techniczna
 - ☐ Zainteresowanie przedsiębiorców
 - ☐ Rolnictwo
 - ☐ Inny (proszę wskazać jaki)
-

Pytanie nr 3.

Proszę wskazać maksymalnie trzy obszary, które według Pani/Pana są największym problemem gminy?

- ☐ Przestępczość
 - ☐ Patologie społeczne
 - ☐ Brak miejsc pracy/bezrobocie
 - ☐ Wykluczenie społeczne
 - ☐ Dostęp do opieki społecznej
 - ☐ Dostęp do opieki zdrowotnej
 - ☐ Zły stan dróg i komunikacji
 - ☐ Poziom edukacji
 - ☐ Zjawisko migracji osób młodych z terenu Gminy
 - ☐ Dostępność Internetu i usług telekomunikacyjnych
 - ☐ Inny (proszę wskazać jaki)
-

Pytanie nr 4.

Proszę ocenić wymienione elementy na terenie gminy Przytyk. (w skali od 1 do 5, gdzie liczba 5 oznacza najlepszą ocenę, liczba 1 – najniższą, oceny proszę zaznaczać X)

<u>Nazwa elementu</u>	<u>1</u>	<u>2</u>	<u>3</u>	<u>4</u>	<u>5</u>
Lokalny rynek pracy					
Opieka społeczna					
Opieka zdrowotna					
Edukacja mieszkańców					
Bezpieczeństwo mieszkańców					
Szkolnictwo podstawowe					
Szkolnictwo gimnazjalne					
Dostępność do kultury i rozrywki					
Dostępność do sportu i rekreacji					
Stan dróg					
Stan środowiska naturalnego					
Placówki usługowe					
Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej					
Administracja Publiczna					
<u>Pytanie nr 5.</u> Które zdaniem Pani/Pana działania powinny być traktowane priorytetowo i realizowane w pierwszej kolejności (<i>proszę wskazać maksymalnie 3 obszary</i>)					
☐ Współpraca i rozwój organizacji pozarządowych ☐ Wspieranie przedsiębiorców i rolnictwa ☐ Rozwój infrastruktury ośrodków kultury ☐ Nakłady inwestycyjne na oświatę/szkoły ☐ Poprawa i rozwój estetyki Gminy					

- ☐ Remonty i budowa dróg
 - ☐ Rozwój oferty opieki przedszkolnej
 - ☐ Rozbudowa i rozwój sieci kanalizacyjnej i wodociągowej
 - ☐ Organizacja wydarzeń kulturalnych
 - ☐ Inwestycje w ludzi – edukacja, integracja społeczna, oferta dodatkowych zajęć dla dzieci, młodzieży, szkolenia specjalistyczne dla mieszkańców – podnoszące ich kompetencje.
 - ☐ Ochrona środowiska naturalnego
 - ☐ Inny (proszę wskazać jaki)
-

Pytanie nr 6.

Jakie zdaniem Pani/Pana problemy powinny być rozwiązywane w pierwszej kolejności. (proszę wskazać maksymalnie 3 elementy)

- ☐ Bezrobocie
 - ☐ Przemoc w rodzinie
 - ☐ Wykluczenie społeczne mieszkańców
 - ☐ Poprawa infrastruktury
 - ☐ Przestępczość
 - ☐ Mała aktywność środowisk i organizacji lokalnych, integracja mieszkańców
 - ☐ Emigracja młodych osób
 - ☐ Rozwój przedsiębiorczości
 - ☐ Ochrona zasobów przyrodniczo-środowiskowych
 - ☐ Dostępność do Internetu i usług telekomunikacyjnych
 - ☐ Inne (proszę wskazać jakie)
-

Pytanie nr 7.

Proszę wskazać które według Pani/Pana kierunki rozwoju gminy są najważniejsze (proszę zaznaczyć maksymalnie 3 elementy)

- ☐ Promocja kultury i dziedzictwa regionu
- ☐ Poprawa infrastruktury drogowej
- ☐ Rozwój infrastruktury turystycznej

- ☐ Edukacja
 - ☐ Poprawa bazy sportowo-rekreacyjnej
 - ☐ Organizacja inicjatyw kulturalnych
 - ☐ Sprawne urzędy
 - ☐ Wsparcie przedsiębiorczości i rolnictwa
 - ☐ Wspieranie działalności usługowej
 - ☐ Zwiększanie dostępu kształcenia
 - ☐ Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
 - ☐ Promocja Gminy
 - ☐ Promocja produktu tradycyjnego „Papryki Przytyckiej”
 - ☐ Rozbudowa sieci kanalizacyjnej
 - ☐ Rozwój infrastruktury związanej z energią odnawialną
 - ☐ Inne (proszę wskazać jakie)
-

Pytanie nr 8.

Czy według Pani/ Pana w gminie Przytyk istnieje niewykorzystany potencjał. Proszę wskazać rodzaj potencjału wraz z jego krótkim opisem.

Pytanie nr 9.

Proszę wskazać kluczowy element, z którego gmina może być dumna.

Pytanie nr 10.

Co wyróżnia naszą gminę? Jaka jest nasza gmina?

Pytanie nr 11.

Jakie są Pani/Pana zdaniem mocne strony obszaru gminy Przytyk.
<u>Pytanie nr 12</u>
Jakie są Pani/Pana zdaniem słabe strony obszaru gminy Przytyk.
<u>Pytanie nr 13.</u>
Jakie są Pani/Pana zdaniem szanse dla rozwoju obszaru gminy Przytyk
<u>Pytanie nr 14.</u>
Jakie są Pani/Pana Zdaniem zagrożenia dla rozwoju obszaru Gminy Przytyk
<i>Uwagi. (W tym miejscu mogą Państwo wskazać informację, propozycje związane z rozwojem gminy Przytyk nie uwzględnione w pytaniach ankietowych)</i>

12. ZAŁĄCZNIK NR 2. ANALIZA ANKIET INFORMACYJNYCH.

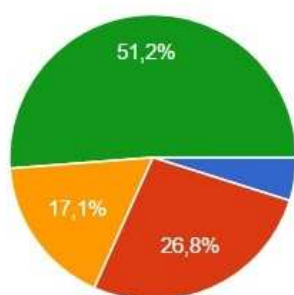
Strategia Rozwoju Gminy Przytyk na lata 2016-2023 stanowi dokument przygotowany w sposób partycypacyjny. Na jej ostateczny kształt, zawartych w niej zadań oraz obszarów nakreślonych w Planie Strategicznym miał ogół mieszkańców gminy. Przedstawiciele samorządu, sektora społecznego (organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, lokalni liderzy) jak i gospodarczego (rolnicy i przedsiębiorcy) uczestniczyli w spotkaniach konsultacyjnych i warsztatowych. Swoje opinie mogli również przedstawić w przygotowanej ankiecie informacyjnej, której wyniki zawarte zostały w niniejszym rozdziale.

Ankiety informacyjne poświęcone przygotowaniu Strategii Rozwoju Gminy Przytyk na lata 2016-2023 skierowane były do wszystkich zainteresowanych osób. Udostępnione zostały również na stronie internetowej www.przytyk.pl w celu uzyskania jak najszerzego odbioru informacji zwrotnej. Składały się z metryki, 7 pytań zamkniętych i 5 otwartych.

W badaniu ankietowym wzięło udział 41 osób w różnym wieku oraz z różnym wykształceniem. 38 ankietowanych stanowili mieszkańcy gminy Przytyk, zaś pozostałe 3 to osoby spoza jej terenu. 56% ankietowanych osób stanowiły kobiety. Ponad połowa uczestników badania (51,2%) posiada wyższe wykształcenie. 26,8% posiada wykształcenie zawodowe, 17,1% - średnie, a 4,9% podstawowe. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 36-45 lat (39%), następnie 46-59 lat (26,8%), 26-36 lat (17,1%). Pozostali uczestnicy badania ukończyli 60 lat (12,25%), a najmniej liczną grupę osoby w przedziale wiekowym 18-25 lat.

Rys. Wykształcenie uczestników ankiety.

Wykształcenie

Podstawowe	2	4.9%
Zawodowe	11	26.8%
Średnie	7	17.1%
Wyższe	21	51.2%

Opracowanie własne.

Poddając analizie aktywność zawodową ankietowanych zauważamy, iż 53,7% osób z nich pracuje w samorządzie terytorialnym. Mniej liczną grupą badanych stanowią rolnicy -24,4%, następnie osoby pracujące w firmach usługowych i produkcyjnych -

9,7%. Najmniej liczne grupy stanowili: emeryci/renciści - 4,9%, osoby prowadzące własną działalność gospodarczą 4,9%, oraz bezrobotni - 2,4%.

Jedno z pierwszych pytań skierowanych do uczestników ankiety dotyczyło określenia poziomu zadowolenia z obecnych warunków życia w gminie Przytyk. Zdecydowana większość ankietowanych z entuzjazmem wypowiedziała się na te pytanie, oceniając je jako dobre (48,8%), bardzo dobre (19,5%) lub zadowalające (29,3%). Tylko 2,4% oceniło je jako złe.

Opracowanie własne.

Wśród obszarów stanowiących największy atut gminy, 25 osób wskazało rolnictwo (61%). Kolejne obszary zasługujące na uwagę według ankietowanych to kultywowanie tradycji i zwyczajów - 18 os. (43,95%), turystyka i rekreacja - 12 os. (29,3%), prorozwojowa polityka gminy - 11 os. (26,8%), dobra baza oświatowa - 11 os. (26,8%), dogodna komunikacja - 9 os. (22,0%), infrastruktura techniczna - 9 os. (22,0%), zainteresowanie przedsiębiorców - 4 os. (9,8%).

Bezrobocie i brak pracy to zjawiska stanowiące największy problem dla ankietowanych. Opowiedziało się za nimi aż 87,8% badanych - czyli 36 osób wskazując je jako największe zagrożenie dla rozwoju gminy. Jako kolejne największe problemy wskazano: zjawisko migracji osób młodych - 21 os. (51,2%), zły stan dróg i komunikacji - 12 os. (29,3%), dostęp do opieki zdrowotnej oraz dostępność Internetu i usług telekomunikacyjnych - po 8 osób (19,55%), wykluczenie społeczne - 4 os. (9,8%), patologie społeczne - 4 os. (9,8%), poziom edukacji - 3 os. (7,3%), dostęp do opieki społecznej - 2 os. (4,9%), oraz przestępczość - 1 os. (2,4%).

Wobec wcześniej udzielonych odpowiedzi za priorytetowe działania do podjęcia uczestnicy ankiety wskazali:

- wsparcie przedsiębiorców i rolnictwa - 30 os. (73,2%),
- remonty i budowę dróg - 22 os. (53,7%),
- inwestycje w ludzi (edukacja, integracja społeczna, zajęcia dodatkowe, szkolenia) - 17 os. (41,5%),

- rozbudowę i rozwój sieci kanalizacyjnej i wodociągowej - 9 os. (22,0%),
- ochronę środowiska naturalnego - 8 os. (19,5%),
- poprawę i rozwój estetyki gminy - 8 os. (19,5%),
- nakłady inwestycyjne na oświatę/szkoły - 6 os. (14,6%),
- współpracę i rozwój organizacji pozarządowych - 4 os. (9,8%),
- rozwój infrastruktury ośrodków kultury - 4 os. (9,8%).
- organizację wydarzeń kulturalnych - 3 os. (7,3%).
- rozwój opieki przedszkolnej - 3 os. (7,3%).

Wśród obszarów problemowych które należy priorytetowo rozwiązywać jako pierwsze wskazano te, dotyczące budowania rynku pracy i zapobieganiu bezrobociu - 35 os. (85,4%) oraz związane z rozwojem przedsiębiorczości - 24 os. (58,5%). W dalszej kolejności ankietowani zaznaczali emigrację osób młodych - 17 os. (41,5%), konieczność poprawy infrastruktury - 9 os. (22,0%), dostępność do Internetu i usług telekomunikacyjnych - 7% (17,15), przemoc w rodzinie - 3 os. (7,3%), przestępczość - 3 os. (7,3%), wykluczenie społeczne mieszkańców - 2 os. (4,9%), ochronę zasobów przyrodniczo- środowiskowych - 2 os. (4,9%).

Na kolejne pytanie dotyczące wskazania najważniejszych kierunków rozwoju gminy Przytyk 25 osób (61,0%) - wskazało na konieczność poprawy wsparcia przedsiębiorczości i rolnictwa. 16 osób (39%) przedstawiło konieczność realizacji i modernizacji infrastruktury drogowej. Kolejnymi zaznaczonymi zakresami były: rozwój infrastruktury turystycznej - 12 os. (29,3%), promocja kultury i dziedzictwa obszarów wiejskich - 9 os. (22,0%), edukacja - 9 os. (22,0%), rozwój infrastruktury związany z energią odnawialną - 8 os. (19,5%), promocja produktu tradycyjnego "Papryki Przytyckiej" - 7 os. (17,1%), promocja gminy - 5 os. (12,2%), wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym - 4 os. (9,8%), zwiększenie dostępu kształcenia - 3 os. (7,3%). 2 osoby (4,9%) wybrały następujące zakresy: poprawa bazy sportowo-rekreacyjnej, organizacja inicjatyw kulturalnych.

W drugiej części ankiety informacyjnej, osoby biorące w niej udział miały do przygotowania odpowiedzi na 8 pytań otwartych, stanowiących kolejny bardzo istotny element przy konstruowaniu Analizy SWOT. Uzyskane od ankietowanych wiadomości były do siebie zbieżne i przedstawiały się następująco w stosunku do poniżej przedstawionych pytań:

a) Proszę wskazać niewykorzystany potencjał w gminie Przytyk.

- zbiorniki wodne w Domaniowie i w Jagodnie,
- niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna,
- niezagospodarowane przestrzenie dla rozwoju wypoczynku i turystyki,
- rozwój rolnictwa w oparciu o uprawę papryki i wybudowane Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego w Słowikowie,
- niewykorzystany potencjał ludzki,

- niewykorzystany potencjał świetlic wiejskich,

b) Proszę wskazać kluczowy element z którego gmina może być dumna:

- zbiorniki wodne w Domaniowie i w Jagodnie,
- rozwój rolnictwa w oparciu o produkt tradycyjny "Paprykę Przytycką",
- oświetlenie uliczne,
- gminna sieć wodociągów i kanalizacji,
- polityka inwestycyjna gminy,
- budowa Gminnego Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego,
- promowanie kultury regionu poprzez organizację wydarzeń i funkcjonowanie zespołów ludowych,
- nowe przedszkole,
- poprawa infrastruktury i służby zdrowia,

c) Co wyróżnia gminę?

- zagłębie paprykowe i uprawa tego warzywa,
- walory turystyczne i ekologiczne,
- zbiorniki wodne w Domaniowie i w Jagodnie,
- dynamiczny rozwój gminy w oparciu o inwestycje finansowane ze środków zewnętrznych,
- dogodna lokalizacja w niedalekiej odległości od Radomia,

d) Słabe strony gminy Przytyk.

- bezrobocie,
- niski rozwój przedsiębiorczości, brak dużych zakładów pracy,
- brak placówek kulturalnych,
- brak odpowiedniej promocji gminy,
- brak programów i działalności w zakresie zagospodarowania czasu wolnego młodzieży i osób dorosłych,
- nienajlepszy stan infrastruktury drogowej,
- zbyt ograniczony dostęp do specjalistycznej opieki zdrowotnej,
- słaba klasa ziemi,

e) Szanse dla rozwoju gminy Przytyk.

- rozwój giełdy rolnej - Centrum Dystrybucji i Przetwórstwa Rolnego w Słowikowie,
- rozwój turystyki w oparciu o zbiorniki wodne w Domaniowie i w Jagodnie,
- pozyskiwanie środków unijnych na realizację inwestycji,
- silne rolnictwo i przedsiębiorczość,
- inwestowanie w bazę turystyczno-krajoznawczą,
- tworzenie miejsc pracy poprzez szkolenia dla mieszkańców,
- rozwój gospodarstw rolniczych,
- wykorzystanie potencjału wykształconej młodzieży,

f) Zagrożenia dla rozwoju obszaru gminy Przytyk,

- migracja osób młodych,
- brak miejsc pracy i brak odpowiednich zakładów pracy,
- patologie społeczne,

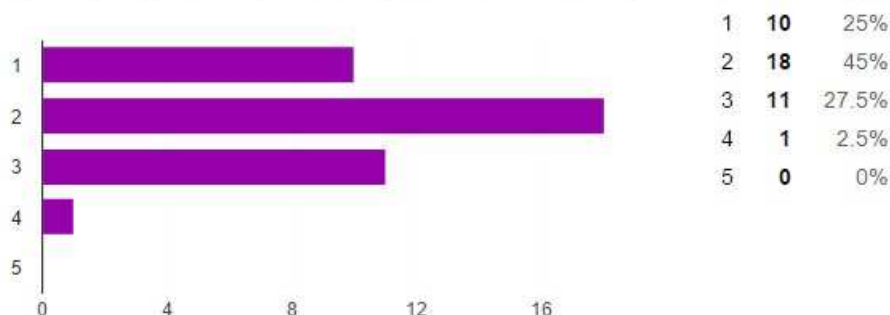

- brak infrastruktury okołodrogowej,
- niewystarczające środki z budżetu państwa
- brak sprawnego systemu aktywizacji bezrobotnych,
- regres w rozwoju rolnictwa,
- brak stabilnej polityki rolnej,
- spadek przyrostu naturalnego i starzenie się społeczeństwa gminy.

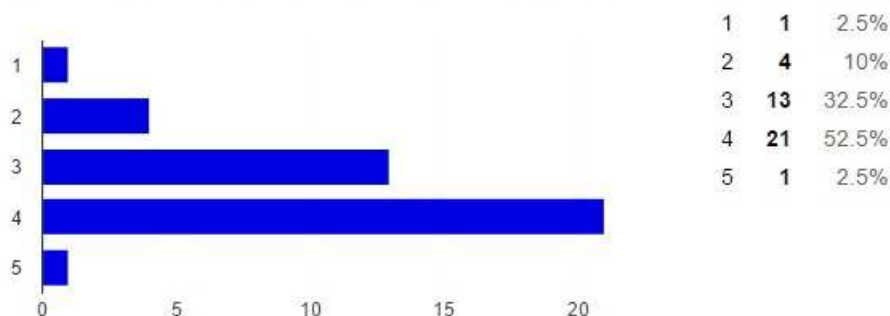
Ostatnie z zaproponowanych pytań ankietowych dotyczyło oceny poszczególnych elementów i dziedzin mających znaczący wpływ na obecny poziom rozwoju, a także życia w gminie Przytyk. Ankietowani mogli każdą płaszczyznę ocenić w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało ocenę najniższą, a 5 - najwyższą. Weryfikacja tego zagadnienia, którego szczegółowe wyniki zostały zaprezentowane poniżej, pozwala nam stwierdzić że naj słabiej ocenianymi obszarami jest lokalny rynek pracy (28 ocen w skali 1 i 2), dostęp do kultury i rozrywki (15 ocen w skali 1 i 2), stan dróg (9 ocen w skali 1 i 2). Na podstawie uzyskanych odpowiedzi możemy stwierdzić że mieszkańcy czują się zadowoleni z prowadzonej polityki administracyjnej i zarządzania gminą (32 oceny w skali 4 i 5), optymistycznie traktują szkolnictwo podstawowe (31 ocen 4 i 5) i gimnazjalne (29 ocen 4 i 5).

Rys. Przedstawiają ocenę poszczególnych płaszczyzn na terenie gminy Przytyk. Oceniane w skali od 1 do 5 (1 - ocena najniższa, 5 - ocena najwyższa).

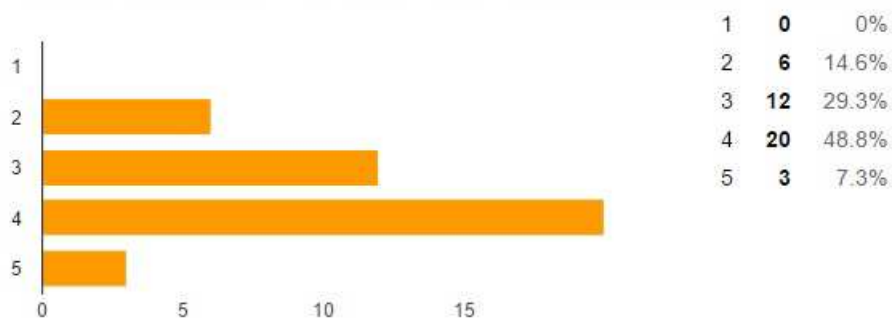
Lokalny rynek pracy [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

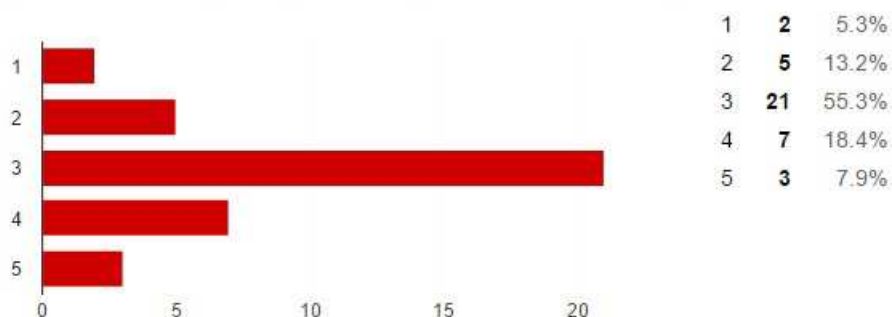
Opieka społeczna [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

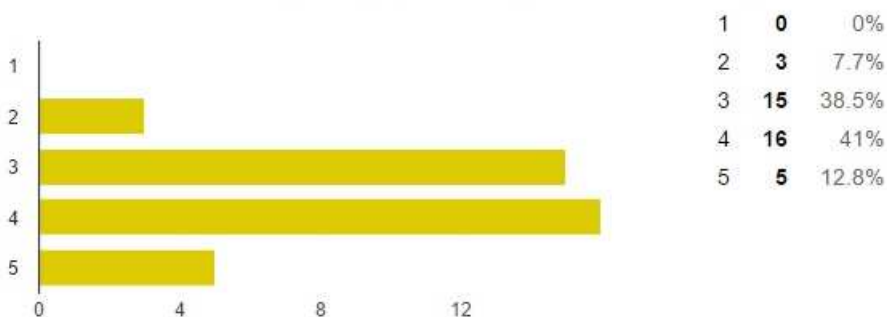
Opieka zdrowotna [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.]

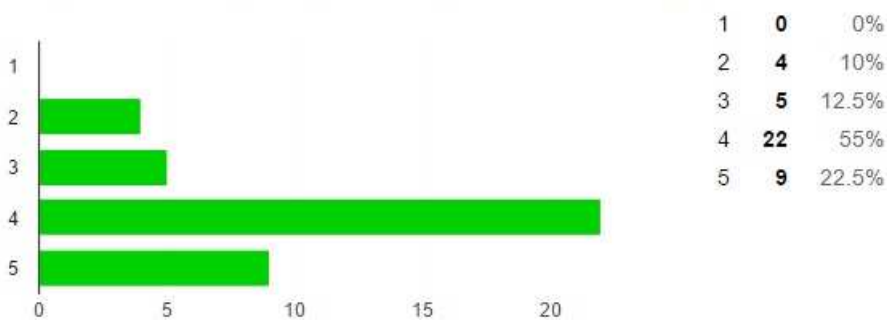
Edukacja mieszkańców [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.]

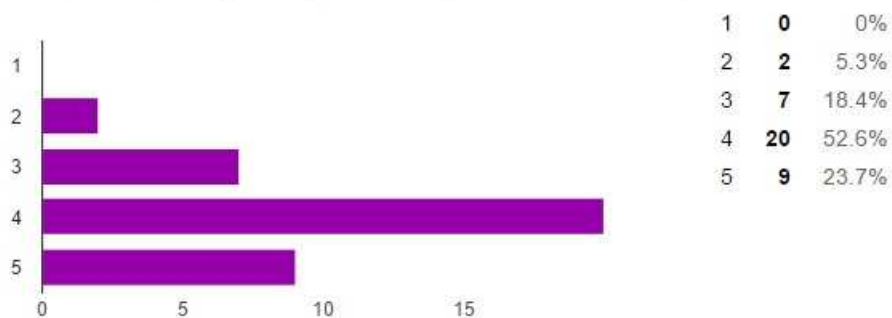
Bezpieczeństwo mieszkańców [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.]

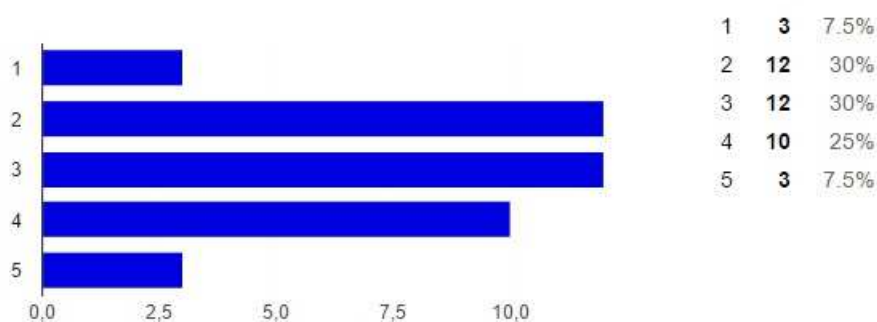
Szkolnictwo podstawowe [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.]

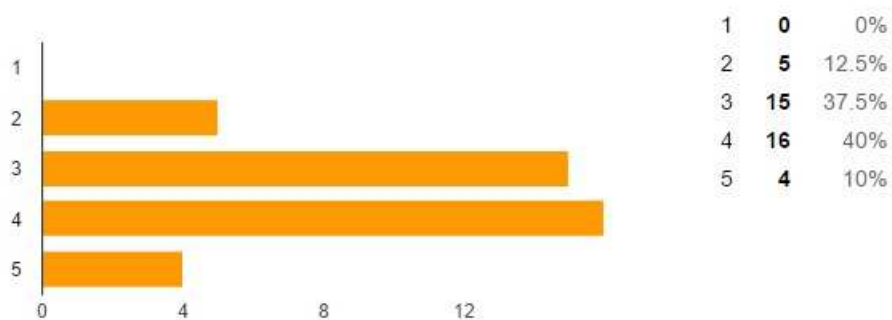
Szkolnictwo gimnazjalne [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

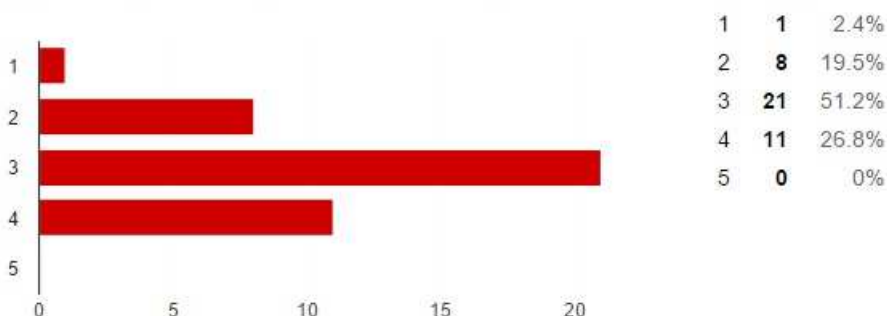
Dostępność do kultury i rozrywki [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

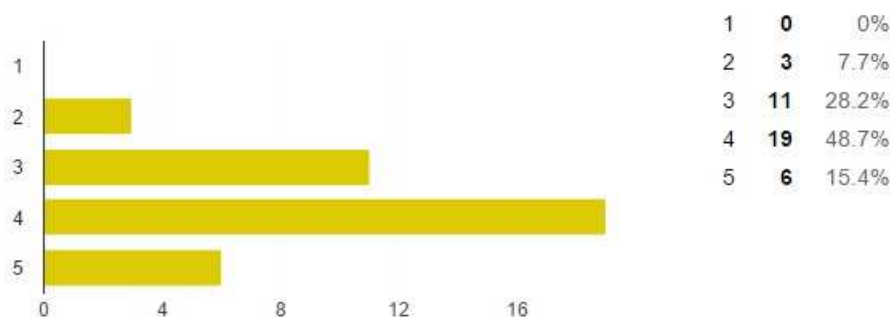
Dostępność do sportu i rekreacji [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

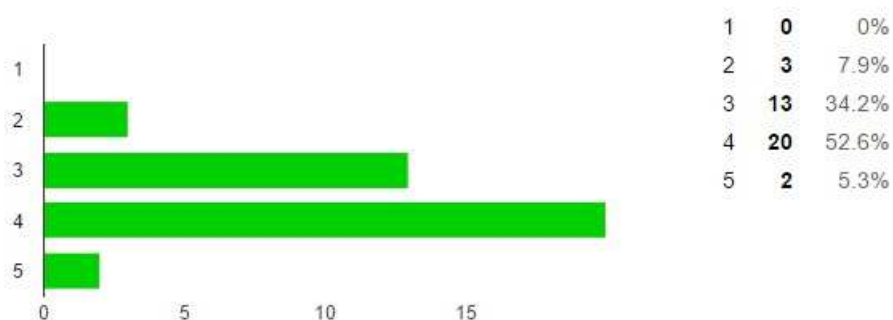
Stan dróg [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

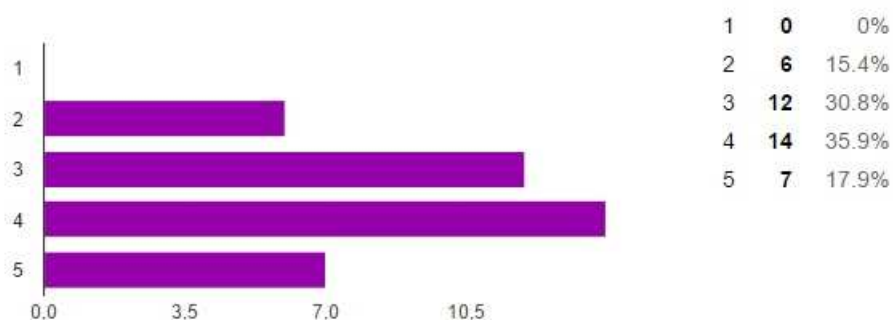
Stan środowiska naturalnego [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

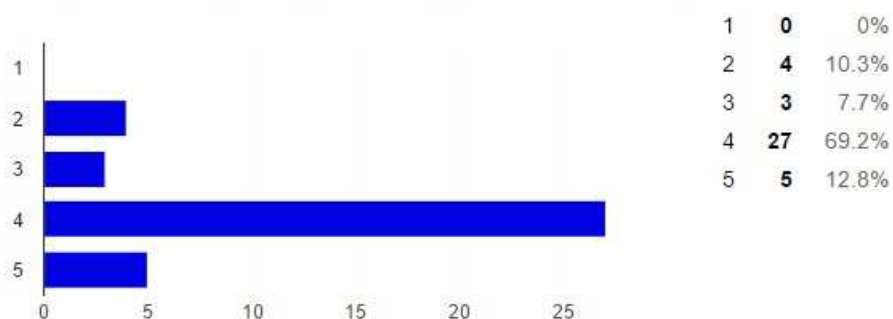
Placówki usługowe [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

Warunki do prowadzenia działalności gospodarczej [Proszę ocenić wymienione elementy

Administracja Publiczna [Proszę ocenić wymienione elementy na terenie Gminy Przytyk.

Opracowanie własne.

Przeprowadzona analiza wypełnionych ankiet stanowi kolejny element, który w powiązaniu z przeprowadzoną charakterystyką i diagnozą stanu społeczno-

gospodarczego gminy, popartą spotkaniami konsultacyjnymi, realizacją Ankiety SWOT pozwala określić główne obszary strategiczne niezbędne do wprowadzenia w Planie Strategicznym, determinującym rozwój gminy. Z uzyskanych odpowiedzi możemy wskazać na główne kierunki rozwoju gminy, którymi według mieszkańców powinny być te, związane z kreowaniem nowych miejsc pracy w oparciu o silne rolnictwo, rozwój turystyki wokół atrakcyjnych terenów rekreacyjnych nad zbiornikami wodnymi w Jagodnie i w Domaniowie, dalszy rozwój infrastruktury gminnej, w szczególności modernizacji dróg i budowy miejsc sprzyjających integracji społecznej.

Ważnym komunikatem wskazanym przez osoby ankietowane jest określenie mocnej strony gminy jako rozwoju rolnictwa w oparciu o produkcję papryki, w której mieszkańcy widzą największą szansę możliwości rozwoju Przytyka. Jest to szczególnie ważne, albowiem charakter gospodarczy gminy zorientowany na rolnictwo, stanowiące dominujący sektor w którym jej mieszkańcy znajdują zatrudnienie. Większość z nich zajmują się uprawą warzyw gruntowych, w tym uprawą papryki pod osłonami (ponad 200 gospodarstw - Powszechny Spis Rolny 2010 r.). To właśnie w gminie Przytyk ponad 30 lat temu rozpoczęła się uprawa tego warzywa pod osłonami, rozpoczynając dynamiczny rozwój obszaru "paprykowego zagłębia", którą tworzy Przytyk wraz z okolicznymi gminami. Obecnie region ten jest największym zagłębiem uprawy papryki w Polsce. Przybliżona wielkość zbioru papryki waha się w granicach 40 tysięcy ton rocznie w około 2 000 gospodarstw, w ponad 30 tys. tuneli foliowych (w samej gminie Przytyk w ponad 6 tys.) na obszarze około 600 ha. Większość gospodarstw uprawiających paprykę to gospodarstwa małe o powierzchni około 5 ha. Uprawa papryki jest dla nich głównym źródłem dochodu. Rejon uprawy papryki charakteryzuje się korzystnymi warunkami klimatycznymi dla roślin ciepłolubnych. Jest on przede wszystkim cieplejszy w stosunku do obszarów sąsiednich. Wiosną występuje tu 44 dni więcej bez przymrozków, niż w sąsiednich rejonach - a to decyduje o możliwości wcześniejszego wejścia z uprawą i automatycznie uzyskanie wcześniejszego i wyższego plonu.

Te wszystkie czynniki determinują również charakter gminy i kierunki jej rozwoju, a niezmiernie ważnym elementem we wskazanych przez mieszkańców płaszczyznach rozwojowych rolnictwa w oparciu o produkt tradycyjny "Paprykę Przytycką" wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa w 2011 r., jest wykorzystanie oddanego do użytku w 2015 r. i współfinansowanego z Regionalnego Programu Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013 (RPO WM) - Centrum Dystrybucji Przetwórstwa Rolnego w Słowikowie. Pierwszego tak zorganizowanego miejsca handlu w tej części województwa mazowieckiego, z którym rolnicy wiążą duże nadzieje związane z tworzeniem nowych rynków zbytu i możliwością uzyskiwania atrakcyjnych cen za swoje produkty.

Podejmując działania związane z rozwojem sektora gospodarczego należy jednak mieć na uwadze realizację wielofunkcyjnych działań, w oparciu o silną przedsiębiorczość i zauważalne w ostatnich latach odchodzenie od rolnictwa. Jest to również zauważalny trend w gminie Przytyk gdzie w sektorze przedsiębiorczym w ostatnich latach nastąpił rozwój przedsiębiorstw handlu hurtowego i detalicznego, naprawy pojazdów (stanowią ponad 30% przedsiębiorstw), obraz budownictwa i przetwórstwa budowniczego (ponad 14%).

Wieloaspektowość nakreślonych w ankietach płaszczyzn rozwoju gminy w oparciu o silne rolnictwo, rozwój przedsiębiorczości, silnej administracji gminy, a również animowanie ruchu turystycznego poprzez wykorzystanie warunków rekreacyjnych, to główne elementy wykazane przez mieszkańców, które powinny determinować działania podejmowane przez ogół mieszkańców, zmierzające do poprawy warunków życia i rozwoju gminy Przytyk.

PRZEWODNICZĄCY
RADY GMINY PRZYTOK
Krzysztof Wlazło

